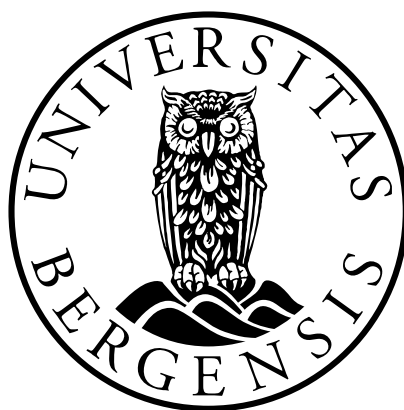

Relasjon – eller korrupsjon?
En analyse av strafferettens korrupsjonsbegrep

Kandidatnummer: 13

Antall ord: 15000

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

12.12.16

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Tema og regelverkets bakgrunn	3
1.2 Problemstillinger, avgrensninger og presiseringer	4
1.3 Aktualitet	6
1.4 Metode	8
2 Legislative hensyn.....	10
2.1 Straffetrusselen må legitimeres	10
2.2 Vernede rettsgoder etter korrupsjonsforbudet	11
2.3 Betydning for vektleggingen av rettssikkerhets- og effektivitetshensyn.....	13
3 Handlingsalternativene.....	14
3.1 Begrepsavklaringer.....	14
3.2 Passiv korrupsjon.....	14
3.2.1 «krever».....	14
3.2.2 «mottar»	15
3.2.3 «aksepterer et tilbud».....	16
3.3 Aktiv korrupsjon.....	17
3.3.1 «gir»	17
3.3.2 «tilbyr»	18
4 Fordelsbegrepet	19
4.1 Utgangspunkt.....	19
4.2 Betydningen av fordelens varighet	19
4.3 Kostnadsdekning	20
4.4 Fordeler som mottakeren ikke bryr seg om	20
5 Tilknytningskravet	22
5.1 Innledning.....	22
5.2 Posisjonene: «stilling, verv eller ... oppdrag».....	22
5.2.1 Hvem sin stilling, verv eller oppdrag?	23
5.3 Sammenhengsvilkåret: «i anledning av».....	24
5.3.1 Et årsakskrav	24
5.3.2 Har posisjonshaveren utført en handling som følge av fordelene?.....	24

5.3.3	Har posisjonshaveren blitt påvirket som følge av fordelene?	25
5.3.4	Finnes objektive holdepunkt ved posisjonen som tilsier at fordelene er ytt «i anledning av» stillingen, vervet eller oppdraget?	26
5.3.5	Oppsummering	27
6	Utlørlighetsstandarden	28
6.1	Innledning	28
6.2	Utgangspunkter for vurderingen	28
6.2.1	Betydningen av at vilkåret er en rettslig standard	28
6.2.2	Det må foreligge et klart klanderverdig forhold	29
6.2.3	Ulik norm for offentlig og privat sektor?	29
6.2.4	Særlig om handlingsalternativet «krever»	30
6.3	Vurderingsmomenter	31
6.3.1	Fordelens økonomiske verdi	31
6.3.2	Partenes stilling eller posisjon	31
6.3.3	Ytelsens formål	32
6.3.4	Mottakerens åpenhet overfor arbeids- eller oppdragsgiver	33
6.3.5	Retningslinjer og sedvane innen organisasjon eller bransje	34
6.3.6	Oppsummering	35
6.4	Grensedragning mot grov korrupsjon	35
7	Forsøk på korrupsjon	38
7.1	Innledning	38
7.2	Forsøksstadiet for de ulike handlingsalternativ	38
8	Medvirkning til korrupsjon	41
9	Forholdet til legalitetsprinsippet og EMK art. 7	42
10	Rettspolitiske vurderinger	44
10.1	Innledning	44
10.2	Bør det innføres et krav om påvirkningsmotiv?	45
10.3	Bør det innføres et krav om motytelse?	48
10.4	Kriminaliserer norsk lovgivning for 'tidlige' handlinger?	51
11	Avslutning	54
	Litteraturliste	55

1 Innledning

1.1 Tema og regelverkets bakgrunn

Oppgavens tema er kriminalisering av korrupsjon i Norge. Norske myndigheters ønske om at Norge skal være et foregangsland innen korrupsjonsbekjempelse har ført til at vi i strafferetten har fått en svært vidtfaavnende definisjon av korrupsjon – og er blant de land i verden som har den mest omfattende kriminaliseringen av korrupsjon.¹

Korrupsjon forekommer i mange former og alvorlighetsgrader. Kjernen i korrupsjonsbegrepet handler om at personer med beslutningsmyndighet i sitt virke mottar fordeler for å fatte beslutninger som tilbyderen ser seg tjent med. Vi kan kalle det kjøp og salg av beslutninger.² Det er gjerne dette man i dagligtalen forbinder med korrupsjon, men vi skal se at det strafferettslige korrupsjonsbegrepet går nokså mye videre.

Konsekvensen av slik handel er at fellesskapets interesser tilsidesettes til fordel for enkeltindivider. Det hindrer utvikling og er samfunnsskadelig, enten korrupsjonen foregår i offentlig eller privat virksomhet. I fortalen til Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon av 27. januar 1999 gis følgende beskrivelse av skadevirkningene:

«...corruption threatens the rule of law, democracy and human rights, undermines good governance, fairness and social justice, distorts competition, hinders economic development and endangers the stability of democratic institutions and the moral foundations of society.»³

Alvorstyngden som ligger i denne typen konsekvenser forklarer viktigheten av å kriminalisere korrupsjon. Samtidig er det ikke uten betenkeligheter at lovgiver har vedtatt en vid korrupsjonsdefinisjon. I forarbeidene kommer dette til uttrykk: «Det ligger en lovt teknisk utfordring i å utforme et straffebed med et så vidt korrupsjonsbegrep som det Europarådskonvensjonen legger opp til, uten også å fange opp handlinger som ikke er straffverdige».⁴ Likevel går norsk lovgivning på flere punkter lenger enn det konvensjonen krever.

---

¹ Se Transparency International Norges nettsider (www.transparency.no).

² Tina Søreide, *Korrupsjon – Mekanismer og mottiltak*, Bergen 2013 s. 5.

³ The Criminal Law Convention on Corruption 27.01.1999, *European Treaty Series – No. 173*, femte spalte i fortalen.

⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 7.

Straffansvaret for korrupsjon er regulert i straffeloven⁵ (strl.) §§ 387 til 389, som trådte i kraft 1. oktober 2015. Straffebudene kriminaliserer henholdsvis korrupsjon, grov korrupsjon og påvirkningshandel, både i innland og utland.

Paragrafene 387 til 389 er en fullstendig videreføring av strl. 1902⁶ §§ 276 a til 276 c, som trådte i kraft 4. juli 2003.⁷ De nye bestemmelsene har gjennomgått strukturelle endringer, men lovgivers intensjon har vært ikke å forandre det materielle innhold.⁸ Videreføringen innebærer derfor at forarbeider og rettspraksis knyttet til de opphevede bestemmelsene fremdeles har relevans.

Før 4. juli 2003 hadde vi i Norge ingen generelle straffebud mot korrupsjon. Derimot var korrupsjon i privat sektor regnet som en egen kategori av økonomisk utroskap, og ble betegnet «utroskap ved korrupsjon».⁹ De objektive vilkårene for straff fremgikk da av strl. 1902 §§ 275 og 276, og det er lett å se at disse skiller seg betydelig fra dagens vilkår. Korrupsjon i offentlig sektor var strafferettslig regulert i 1902-lovens §§ 112, 113 og 128. Vi er med andre ord inne på et rettsområde som har gjennomgått stor utvikling i nyere tid.

Foranledningen for lovendringen var norske myndigheters ønske om å ratifisere Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon. Straffelovrådet avga i 2002 en utredning¹⁰ av hvilke lovendringer som var nødvendige for at konvensjonen kunne ratifiseres, og dette resulterte i Justisdepartementets forslag¹¹ til strl. 1902 §§ 276 a til 276 c, som ble vedtatt, og nå er videreført i den nye straffeloven.

1.2 Problemstillinger, avgrensninger og presiseringer

Temaet for oppgaven reiser to hovedproblemstillinger. Den første er spørsmålet om i hvilken utstrekning korrupsjon er kriminalisert i Norge. Dernest kommer spørsmålet om regelsettets godhet – er kriminaliseringen av korrupsjon hensiktsmessig utformet? Går kriminaliseringen av korrupsjon for langt?

---

⁵ Lov 20 mai 2005 nr. 28 om straff.

⁶ Lov 22 mai 1902 nr. 10 Alminderlig borgerlig Straffelov.

⁷ Ved lov 4 juli 2003 nr. 79.

⁸ Jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 344.

⁹ Se f.eks. Rt. 2008 s. 1473, avsnitt 23.

¹⁰ NOU 2002: 22.

¹¹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003).

Svaret på det første spørsmålet må baseres på en analyse av strl. §§ 387 til 389. I denne delen av oppgaven er siktemålet å redegjøre for og analysere vilkårene for straffansvar *de lege lata*. Oppgaven begrenses i den sammenheng til å ta for seg det objektive gjerningsinnholdet i straffelovens korrupsjonsbestemmelser. Det er dette materialet som må gjennomføres for å finne svar på hva en korrupt handling *er* i strafferettslig forstand, og dermed i hvilken utstrekning korrupsjon er kriminalisert. Fordi rekkevidden av straffansvaret for en forbrytelse må ses i sammenheng med den alminnelige strafferett, gjøres her to presiseringer:

Skyldkravet ved korrupsjon er forsett, jf. strl. §§ 387 til 389, jf. §§ 21 og 22. Det betyr at uaktsomme korrupsjonshandlinger ikke er kriminalisert. Forsett som forutsetning for straffansvar vil ikke være gjenstand for analyse i avhandlingen. Formålet med oppgaven er å belyse hvilke faktiske omstendigheter forsettet skal dekke, og skyldkravet er i seg selv ikke klargjørende i den sammenheng. En annen sak er at enkelte subjektive forhold kan ha betydning for om den objektive gjerningsbeskrivelsen anses oppfylt. Hvor det er tilfellet, vil subjektive spørsmål drøftes i tilknytning til det aktuelle vilkår.

For oppgavens formål er det derimot tjenlig å inkludere grensene for straffbar medvirkning og straffbart forsøk jf. strl. §§ 15 og 16 i fremstillingen. Grensen for medvirkningsansvar tegner opp rammene for den kriminaliserte handlingen i 'rom', og forsøksgrensen tegner opp rammene for den kriminaliserte handlingen i 'tid'. Dette er praktisk viktige regler som må inngå i avhandlingen for å få et mest mulig fullstendig bilde av hvilke korrupsjonshandlinger som er kriminalisert.

Videre avgrenses *de lege lata*-analysen på følgende måte:

Av straffebudene mot korrupsjon, er det i hovedsak strl. § 387 som skisserer grensene for handlingsfrihet. Bestemmelsen lyder:

«§ 387. *Korrupsjon*

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

- a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag, eller
- b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.»

Analysen av § 387 vil bli hovedfokus i oppgavens *de lege lata*-del. Her angis vilkårene som er bestemmende for den nedre grensen av korrupt adferd. Særlig vilkårene «utilbørlig» og «i anledning av» gjør straffansvaret vidtrekkende, og behandles derfor spesielt inngående.

Strl. § 388 om grov korrupsjon går ikke like mye i kjernen av problemstillingen. Det er likevel formålstjenlig å redegjøre for grensen mot § 387, slik at det fremgår hva som er de helt klare korrupsjonstilfellene.

Av plasshensyn utgår påvirkningshandel etter § 389 fra *de lege lata*-analysen. Den objektive gjerningsbeskrivelsen er i stor grad sammenfallende med den i § 387. Ulikhetene kommer til syne ved vilkårene som utgjør 'tilknytningskravet' for korrupsjon. For det første skiller påvirkningshandel seg fra regulær korrupsjon ved at den stilling, verv eller oppdrag fordelen er ytt i forbindelse med, er «en annens». Den bestukne kan derfor mer treffende kalles 'påvirkningsagenten'.¹² For det annet, er vilkåret «i anledning av» erstattet med «for å påvirke» i § 389.

Den andre overordnede problemstillingen er rettspolitisk. I denne sammenheng er siktemålet å vurdere om kriminaliseringen av korrupsjon er slik den bør være, holdt opp mot rettsstatlige prinsipper og prinsipper for kriminalisering. Denne delen av oppgaven anlegges dermed i et *de lege ferenda*-perspektiv, og er mindre omfattende. Her antas det å være en fruktbar øvelse å sammenligne den norske kriminaliseringsmodellen med andre lands modeller. Særlig svensk og dansk rett er aktuelt å sammenligne, gitt våre lands kulturelle og rettslige slektskapsbånd.

1.3 Aktualitet

Flere store korrupsjonssaker de siste årene har økt bevisstheten om at korrupsjon er et tiltagende problem både globalt og lokalt i Norge. I en undersøkelse gjennomført av Transparency International (TI)¹³, basert på 100 ledende multinasjonale selskaper, ble det

---

¹² Magnus Matningsdal, *Norsk spesiell strafferett*, 2. utgave, Oslo 2016 s. 495.

¹³ Transparency International er en global organisasjon som arbeider med korrupsjonsbekjempelse gjennom kunnskapsspredning og samarbeid med nasjonalmyndigheter for utvikling og iverksetting av anti-korrupsjonstiltak. Undersøkelsen det henvises til ble publisert 11. juli 2016, i rapporten *Transparency in Corporate Reporting: Assessing Emerging Market Multinationals*.

gjort funn som viser at åpenheten rundt selskapsstrukturer i de aktuelle virksomhetene i snitt falt fra 54 prosent i 2013 til 47 prosent i 2016. Det er en urovekkende oppdagelse fordi manglende åpenhet blant selskapene gjør det enklere å skjule ulovlig virksomhet som korrupsjon – men er ikke ensbetydende med faktisk økt korrupsjonsforekomst.

I internasjonal målestokk kommer Norge godt ut av undersøkelser som måler korrupsjonsforekomst. Corruption Perception Index (CPI) er en måling som viser antatt forekomst av korrupsjon i offentlig sektor blant 168 land, og publiseres årlig av TI.¹⁴ I målingen fra 2015 (tallene for 2016 er ennå ikke publisert) kom Norge på femte plass, rangert etter land med minst korrupsjon i offentlig sektor.¹⁵ Fremdeles antyder målingen at vi har et større korrupsjonsproblem enn både Danmark, Sverige og Finland. Det er grunn til å påpeke at CPI-målingen ikke sier noe om i hvilken grad norske næringsvirksomheter deltar i korrupsjon – men det kan antas at negativ global utvikling øker sannsynligheten for norske aktørers deltakelse i korrupsjonshandel.

Fordi dagens internasjonale samfunn fører til større innslag av transnasjonal selskapsdrift, økes behovet for og forventningen til nasjonalstaters korrupsjonsforebygging.

En grunnleggende forutsetning for å bekjempe korrupsjon er å ha et velfungerende og effektivt juridisk rammeverk. Samtidig er det et krav at kriminalisering ikke skal gå lenger enn nødvendig.¹⁶ Den strafferettslige reguleringen skal også sørge for at rettssubjekter i størst mulig grad kan forutberegne sin rettsstilling.¹⁷ Spenningsforholdet mellom behovet for et effektivt straffebed og det vi kan kalle rettsstatlige grenser for kriminalisering er en rød tråd i denne oppgaven, og blant hovedutfordringene ved anvendelsen av det vide korrupsjonsbegrepet som trer frem i strl. §§ 387 til 389.

Nedenfor illustreres spenningen ved to aktuelle korrupsjonssaker.

Bergens tidligere ordfører, Trude Drevland, er for tiden siktet for grov korrupsjon etter strl. § 388, jf. § 387. Det ble klart 17. juni 2016, etter ni måneder med politietterforskning i saken. Det er flere forhold som har ledet frem til siktelsen, alle knyttet til Drevlands forbindelser til rederiet Viking Cruises. I etterkant av dåpsseremonien for «Viking Star»-cruisebåten i Vågen

---

¹⁴ Se TI Norges nettsider (www.transparency.no).

¹⁵ Se TIs nettsider (www.transparency.org) <http://www.transparency.org/cpi2015>.

¹⁶ Jf. kriminaliseringsprinsippene, se punkt 2.1.

¹⁷ Jf. legalitetsprinsippet i Grl. § 96 og EMK artikkel 7.

17. mai 2015, som Drevland tilrettela for og utførte, ble det kjent at Drevland (m.fl.) hadde fått påspandert en tur til Venezia i rederens privatfly. I tillegg ble hun og familien tatt med på et dåpscruise fra Bergen til Oslo dagen etter seremonien. Til grunn for siktelsen ligger også det forhold at Drevland først aksepterte et tilbud om et betalt middelhavscruise, men senere avbestilte reisen.¹⁸

Cruise-saken er interessant fordi påtalemyndigheten først mente at det ikke hadde skjedd noe straffbart, og henla saken raskt. Det er nærliggende at dette skyldtes at det er et avvik mellom hva man i dagligtale regner som korrupsjon og det strafferettslige korrupsjonsbegrepet.

Yara-saken gjelder også grov korrupsjon. Fire personer i gjødselselskapet Yaras tidligere konsernledelse ble i 2015 dømt til fengsel i mellom to og tre år i Oslo tingrett. De fire tiltalte anket dommen, og tre av dem ble nylig frikjent i lagmannsretten. Korrupsjonstiltalene var knyttet til bestikklser av høytstående offentlige tjenestemenn i Libya og India, samt en av Yaras leverandører i Russland. Ifølge Økokrim dreier det seg om bestikklser for omtrent 12 millioner amerikanske dollar fra 2004 til 2009. Selskapet fikk for sin del saken rettskraftig avgjort i 2014 i og med vedtakelsen av Økokrims forelegg på 295 millioner kroner.¹⁹

Yara-saken er en av Norgeshistoriens mest alvorlige korrupsjonssaker. Sammenholdt med Cruise-saken får man inntrykk av spennvidden i de handlinger som rammes av korrupsjonsbestemmelsene.

1.4 Metode

Strl. §§ 387 til 389 er forholdsvis nye bestemmelser. Av den grunn finnes begrenset mengde av relevant rettspraksis. Forarbeider, juridisk teori og reelle hensyn vil av den grunn spille en stor rolle ved fastleggelsen av gjeldende rett, innenfor legalitetsprinsippets rammer.

Legalitetsprinsippet følger av Grunnloven (Grl.) § 96 første ledd, og innebærer at «[i]ngen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom». Ved at straffetrusler må fremgå i formell «lov», er det grenser for hvor stor innflytelse forarbeidsintensjoner og andre rettskilder kan ha på lovtolkningen. Legalitetsprinsippet krever derfor at det utvises

---

¹⁸ Sammendraget er basert på Bergens Tidende (BT) sin omtale av saken. Se BTs nettsider (www.bt.no). <http://www.bt.no/nyheter/lokalt/Politiet-vil-tiltale-Trude-Drevland-875b.html> (14.09.16).

¹⁹ Linn Helmich Pedersen, «Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2015», *Transparency International Norge*, 2016 s. 38.

forsiktighet i subsunsjonsspørsmål, og innebærer lovens ordlyd er særlig avgjørende på strafferettens område. Oppfatningen i juridisk teori er at det skal mye til for å tolke et straffebed utvidende, og at analogislutninger ikke bør forekomme.²⁰

Straffelovgivningen gjelder videre «med de begrensninger som følger av overenskomster med fremmede stater eller av folkeretten for øvrig», jf. strl. § 2. Det betyr at straffebedene skal tolkes innskrenkende i siktedes favør når det kreves for å oppfylle forpliktelse som følger av folkerettslig bindende traktater.²¹ Norge er rettslig bundet av tre konvensjoner med relevans for korrupsjonsforbudet: FN-konvensjonen mot korrupsjon, OECD-konvensjonen mot bestikkelser av offentlige tjenestemenn i internasjonale forretningstransaksjoner og Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon.²²

---

²⁰ Mæland, Henry John, *Norsk alminnelig strafferett*, Bergen 2012 s. 89.

²¹ Mæland, s. 49.

²² Se TI Norges nettsider (<http://transparency.no/hva-er-korrupsjon/lover-og-konvensjoner/>).

2 Legislative hensyn

2.1 Straffetrusselen må legitimeres

I et rettsstatlig samfunn er utgangspunktet at borgerne har frihet. Når en handling defineres som en forbrytelse i strafferetten, innsnevres denne friheten. I tillegg kan handlingen sanksjoneres med *straff*. Straffsanksjonering i form av fengsel eller bøter er i andre sammenhenger uakseptable måter for staten å behandle borgerne. Det er de største inngrep staten kan gjøre i enkeltindividers frihet. På denne bakgrunn er det nødvendig at kriminalisering av handlinger har en begrunnelse som gir legitimitet til straffetrusselen.²³

Ved straff påføres enkeltpersoner et *onde*, med *hensikt* om at vedkommende skal føle det som et onde.²⁴ Derfor må straff anvendes med varsomhet, og det må gjelde visse prinsipper for når staten kan foreta slike frihetsinngrep. I en utredning fra 2003, utformet Justis- og politidepartementet fem prinsipper for når det bør reageres med straff mot lovbrudd.²⁵ Oppsummert innebærer disse *kriminaliseringsprinsippene* at straff må være nødvendig og at andre sanksjonsformer ikke finnes tilstrekkelige, at straffen verner interesser som i et samfunnsmessig perspektiv er så viktige at de forsvarer bruk av straff, og at straffetrusselen retter seg mot så alvorlige lovovertrедelser at handlingen i praksis vil bli søkt avdekket og straffetrusselen håndhevet.²⁶

Prinsippet om at straffen må verne viktige samfunnsinteresser (rettsgoder) gir anvisning om hvordan straff kan begrunnes. Det innebærer at kriminaliseringen av en handling har legitimitet så lenge det kan påvises at handlingen skader eller medfører fare for skade på et tilstrekkelig beskyttelsesverdig retts gode. Derfor betegnes prinsippet gjerne som *skadefølgeprinsippet*.²⁷

---

²³ Grønning, Linda, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff*, foreløpig versjon av del I og II, Bergen 2015 s. 50.

²⁴ Mæland, s. 39.

²⁵ NOU 2003: 15.

²⁶ Jf. NOU 2003: 15 s. 19 flg.

²⁷ Se Innst. O. nr. 72 (2004-2005), punkt 6.1.2.

2.2 Vernede rettsgoder etter korrupsjonsforbudet

I det følgende er siktemålet å identifisere hvilke rettsgoder korrupsjonshandlinger kan skade eller true, på en måte som legitimerer kriminaliseringen av korrupsjon.

De hensyn som grunngir kriminalisering av korrupsjon er ulike for offentlig og privat virksomhet. Mens hovedproblemet med korrupsjon i offentlig sektor er at lover og regler settes ut av spill, er det konsekvensene av konkurransevridning man vil komme til livs i privat sektor. Fremdeles er det en del likheter i begrunnelsen for kriminalisering, og disse redegjøres for først.

Innen både offentlig og privat sektor medfører korrupsjon brudd på rettslige krav eller etiske normer. I forarbeidene vises det til straffverdigheten ved at ansatte slik sett krenker arbeidsgivers interesser og krav på vern av eiendom og virksomhet.²⁸ På samme sted er det uttrykt at man gjennom korrupsjonsforbudet ønsker å minske forekomsten av svart økonomi generelt, idet korrupsjon ofte fører med seg andre lovbrudd – som «utpressing, trusler, dokumentfalsk, regnskapsovertredelser, skatte- og avgiftsunndragelser m.m.».²⁹

For offentlig sektors vedkommende, vises det til at korrupsjon utgjør «en trussel mot rettsstaten, demokratiet, menneskerettighetene og den sosiale rettferdighet».³⁰ En mer spisset forklaring er gitt i NOU-en, som bl.a. viser til «det alminnelige saklighetskrav som gjelder all utøvelse av offentlig myndighet».³¹ Korrupsjonsforbudet skal bidra til at saklighetskravet respekteres. Formålet er at det ikke skal finne sted utenforliggende påvirkning og dermed uriktig myndighetsutøvelse og forskjellsbehandling. Lovgiver anser dette som viktig for å opprettholde folks tillitt til forvaltningens «upartiskhet og integritet», og er dessuten en forutsetning for et stabilt demokrati og en «velfungerende offentlig administrasjon».³²

I privat sektor er kriminaliseringen begrunnet i at korrupsjon «kan hindre økonomisk utvikling og virke konkurransevridende».³³ Det er altså hensynet til fri konkurranse og et velfungerende marked man har til hensikt å verne. Konkurransevridning er illojalt ikke bare

---

²⁸ NOU 2002: 22 s. 30.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Innst. O. nr. 105 s. 2.

³¹ NOU 2002: 22 s. 30.

³² *Ibid.*

³³ Innst. O. nr. 105 s. 2.

overfor andre næringsdrivende, men rammer forbrukere ved at man gjerne ender opp med et dyrt og dårlig produkttilbud.

For øvrig fremgår av Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) (s. 32) at «[Justis-]Departementet stiller seg bak ... Straffelovrådets redegjørelse for de hensyn en alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon først og fremst bør ivareta».

Sammenfattet kan man si at kriminaliseringen av korrupsjon henter sin legitimitet i tre grupper av rettsgoder. For det første, skal korrupsjonsforbudet beskytte mot den skade korrupsjon kan gjøre på arbeidsgiveres eiendom og virksomhet. Omdømme- og tillitstapet som følger med korrupsjonsavsløringer kan forårsake store økonomiske tap, i tillegg til foretaksstraff etter strl. § 27. I dette perspektivet er kriminalisering av korrupsjon ikke bare et etisk standpunkt, men noe som ligger i virksomheters interesse.

For det annet, bidrar kriminaliseringen av korrupsjon til å beskytte folk mot urettmessig forskjellsbehandling i forvaltningen. Fordi rettsstaten og demokratiet er avhengig av folks tillitt for å eksistere på en fredelig måte, er det også prinsipielt svært viktig å verne dette rettsgodet. Den nødvendige tillit hos befolkningen kan bare eksistere så lenge det offentlige overholder plikten til å styre etter demokratiske prinsipper og treffe avgjørelser som har demokratisk legitimitet. Ved korrupsjon erstattes disse prinsippene av pengesterke personers ønsker. Derfor sier man gjerne at korrupsjon ødelegger «*the rule of law*».³⁴

For det tredje, beskytter korrupsjonsforbudet næringsdrivende og forbrukere mot konsekvensene av hemmet konkurranse. Ved korrupsjon hindres økonomisk utvikling på mikro- og makronivå, og kan innebære uforholdsmessig høy prising av produkter med lav kvalitet. Det vil være svært alvorlig dersom korrupsjonshandel forekommer i forbindelse med kjøp og salg av produkter som benyttes i sikkerhetsinstallasjoner, som heiser mv.

---

³⁴ Se FNs konvensjon mot korrupsjon, første spalte i fortalen.

2.3 Betydning for vektleggingen av rettssikkerhets- og effektivitetshensyn

Ved tolkningen og anvendelsen av et straffebed må det ofte skje kompliserte avveininger av rettssikkerhets- og effektivitetshensyn. Skal handlinger som ligger i randsonen av gjerningsbeskrivelsen rubriseres som straffbare for å sikre effektiv implementering av loven?

I korrupsjonsforbudets forarbeider uttrykkes: «Korrupsjon er svært samfunnsskadelig. Straffebud mot korrupsjon bør derfor utformes slik at de utgjør et effektivt middel i kampen mot korrupsjon – innenfor de rammer som hensynet til rettssikkerhet setter».³⁵ Sitatet viser at lovgiver har vurdert rettsgodene som straffebudet beskytter som så viktige at effektivitetshensynet bør gjenspeiles i rettsanvendelsen. Samtidig må effektivitetshensynet fungere i, og operere innenfor legalitetsprinsippets og rettssikkerhetens rammer. Sitatet viser også at tilfeller som går i kjernen av de vernede rettsgoder lettere vil legitimere bruk av straff. Disse utgangspunkt kan få betydning for hvilke konklusjoner som treffes i den videre analyse *de lege lata*.

---

³⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 32.

3 Handlingsalternativene

3.1 Begrepsavklaringer

Termen *passiv korrupsjon* benyttes om de handlinger som er beskrevet i § 387 første ledd bokstav a. Den straffbare handling består i at man for seg eller andre «krever, mottar eller aksepterer et tilbud» om en utilbørlig fordel. Gjerningspersonen omtales i denne fremstillingen som ‘den passive bestikker’, ‘den bestukne’ eller ‘den passive part’.

Alternativene refererer til passive handlinger i den forstand at gjerningspersonen ikke er den som yter den utilbørlige fordel.

Likedan benyttes termen *aktiv korrupsjon* om de handlinger som er beskrevet i første ledd bokstav b, som rammer den som «gir eller tilbyr» noen en utilbørlig fordel.

Gjerningspersonen omtales her som ‘den aktive bestikker’, ‘bestikkeren’ eller ‘den aktive part’. Den aktive bestikker skaffer til veie og yter den utilbørlige fordel, og kan i motsetning til den bestukne være en privatperson.

Under punkt 3.2 og 3.3 tilsiktes å drøfte hva handlingsalternativene nærmere går ut på, samt å redegjøre for tidspunktet de straffbare handlinger er fullbyrdet.

3.2 Passiv korrupsjon

3.2.1 «krever»

Den alminnelige oppfatning av begrepet går trolig ut på at gjerningspersonen forlanger noe med en viss intensitet. I forarbeidene presiseres at handlingsalternativet «først og fremst [tar] sikte på å fange opp situasjoner hvor den passive bestikker utnytter en stilling, et verv eller et oppdrag til å *presse* en annen til å yte seg fordeler» (min kursivering).³⁶ De klareste kravstilfellene foreligger dermed hvor gjerningspersonen utøver press – som grenser mot trusler – mot den aktive part.

---

³⁶ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56.

Imidlertid understrekes at vilkåret også er ment å omfatte situasjoner der kravet «tilsynelatende fremtrer mer som en forsiktig anmodning»³⁷, for eksempel ved overlevering av en faktura. Det konstateres videre at «[d]et avgjørende er om handlingen, tolket i lys av omstendighetene, er egnet til å gi adressaten inntrykk av at den passive bestikker ønsker å oppnå noe, i form av en utilbørlig fordel for seg eller andre».³⁸

I sammenheng gir forarbeidsuttalelsene inntrykk av at den tydelighet og styrke som begjæringen fremsettes med, vil ha betydning for om gjerningspersonen «krever» noe. Kravet må formidles så tydelig at det gir mottakeren en fornuftig grunn til å tro at han eller hun forutsettes å yte en fordel.

Fullbyrdet forbrytelse foreligger når kravet har kommet til mottakerens kunnskap.³⁹ Det er derfor uten betydning hvordan mottakeren forholder seg til kravet.

Et vesentlig spørsmål som ordlyden ikke alene gir svar på, er hvorvidt samtlige handlingsalternativer («krever», «mottar» og «aksepterer») også henspiller på «et tilbud», eller om de to første alternativene kun er knyttet til «en utilbørlig fordel».

Etter ordlyden kunne begge løsninger være mulige, men forarbeidene er utvetydige: «[A]ksepterer et tilbud» er utskilt som selvstendig alternativ, og deretter betegnet «tilbudsalternativet».⁴⁰ Gjerningsbeskrivelsen er altså ikke oppfylt ved å kreve eller motta et tilbud om en utilbørlig fordel.

3.2.2 «mottar»

Alternativet «mottar» innebærer etter sin ordlyd at det skjer en form for overtakelse av fordelene. Dreier det seg om en materiell fordel, som penger, eiendom eller gjenstander, vil overtakelsen kunne skje ved at man får formell eller fysisk besittelse over tingen. Dreier det seg derimot om en opplevelse eller en forfremmelse i jobben, er det rimelig å legge til grunn at overtakelsen skjer ved faktisk gjennomføring av aktiviteten. Et grensetilfelle kunne her være overtakelsen av billettene til en reise eller andre opplevelser, men slike mellomværender ligger nærmere tilbudsalternativet, og konsumeres av dette.

---

³⁷ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Jf. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56.

⁴⁰ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57.

I prinsippet er det mulig å motta en fordel uten å vite om det. På tross av at handlingen er fullbyrdet når gjerningspersonen «bare passivt mottar en bestikkelse»⁴¹, er det åpenbart ikke straffverdig å motta en fordel, uvitende om dens eksistens. Forsettskravet skal forhindre at straff anvendes i slike tilfeller. Samtidig oppstår spørsmålet om det i enhver situasjon kan legges til grunn at handlingen er fullbyrdet ved ren passiv mottakelse, eller om det må innfortolkes et krav om aksept hos gjerningspersonen for det gjeldende handlingsalternativ.

Først dersom den potensielle gjerningspersonen får en oppfordring til å reagere, og vedkommende mislykkes i dette, kan det være grunnlag for å hevde at noens rettsgoder har blitt skadet eller står i fare for å bli skadet. Måten mottakeren forholder seg til fordelene bør av den grunn ha betydning for tidspunktet overtredelsen er fullbyrdet.

Problemstillingen tas opp i forarbeidene, hvor det uttales: «Hvis det ut fra omstendighetene er grunn til å tro at mottakeren hadde til hensikt å overlevere eller opplyse om bestikkelsen til sin arbeidsgiver, kan det være at han eller hun bør innvilges noe tid før det kan sies å foreligge forsøk på eller fullbyrdet overtredelse av straffebudet.»⁴²

Bedømmelsen av om fullbyrdet overtredelse foreligger forutsetter dermed en viss skjønnsutøvelse, selv om ordlyden i prinsippet rammer ren passiv adferd.

Forarbeidssitatet viser at det ikke nødvendigvis påkreves umiddelbar reaksjon for at mottakeren skal komme fri straffansvar. Det sentrale vurderingstema vil være om det har gått så lang tid fra fordelene ble mottatt, at det tilsier at mottakeren ikke har hensikt om å overlevere eller opplyse om fordelene til sin arbeids- eller oppdragsgiver.

3.2.3 «aksepterer et tilbud»

Når gjerningspersonen «aksepterer» bestikkerens tilbud, må han formidle at han går med på å skulle motta fordelene. Det oppstår dermed et avtalemessig arrangement, hvor den aktive bestikker 'forpliktes' til å yte den bestukne en fordel.

I forarbeidene presiseres at det ikke er «[noen] ting i veien for at et tilbud om en bestikkelse kan aksepteres ved passivitet eller konkludent adferd».⁴³ Det vil si at aksept kan formidles

---

⁴¹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57.

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*

implisitt. Synspunktene om passiv aksept under punkt 3.2.2. kan ha relevans i denne sammenheng.

Samme sted i proposisjonen uttales at «[t]ilbudsalternativet har selvstendig betydning hvor den passive bestikker mottar og aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel som først skal ytes noe frem i tid». Tilbudsalternativet relaterer seg altså til det stadiet av korrupsjonshandelen hvor bare gjennomføringen av transaksjonen(e) gjenstår.

Overtredelsen er fullbyrdet når aksepten har kommet frem til den aktive bestikker.⁴⁴ Det er derfor uten betydning om aksepten trekkes tilbake før korrupsjonshandelen faktisk er utført. Cruise-saken (omtalt under punkt 1.4) er et eksempel på dette.

3.3 Aktiv korrupsjon

3.3.1 «gir»

Å gi utgjør speilbildet av å motta etter bokstav a. Ordlyden tilsier at det skjer en betingelsesløs og gavelignende overføring av et gode fra den aktive til den passive bestikker.

Forarbeidene utdyper i liten grad ordlydens meningsinnhold, men konstaterer at: «... fullbyrdingstidspunktet for den som gir noen en utilbørlig fordel, inntreer samtidig med at den annen part (...) mottar fordelene.»⁴⁵

Dermed oppstår spørsmålet om fullbyrdingstidspunktet for alternativet «gir» er ment å være det samme som for mottaksalternativet. Som foreslått ovenfor, har en passiv mottaker ikke fullbyrdet handlingen før vedkommende har vist en form for aksept av den utilbørlige fordelene.

Det kan synes ugrunnet og tilfeldig dersom den aktive bestikker skal kunne skjermes for straff på grunn av en avvisende mottaker. For de øvrige handlingsalternativer er fullbyrdingstidspunktet uavhengig av hvordan motparten forholder seg til initiativet. Hensynet til retts teknisk enkelhet og sammenheng i regelverket taler derfor snarere mot enn for å anlegge samme fullbyrdingstidspunkt for alternativene «gir» og «mottar».

---

⁴⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57.

⁴⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57.

Dersom mottakeren er avvisende, og giveren får fordelene tilbakeført, kunne det være nærliggende heller å vurdere forsøksstraff. Mot dette kan innvendes at giveren allerede vil ha fullbyrdet den handling som ordlyden peker på. Legalitetsprinsippet og hensynet til forutberegnelighet kommer derfor ikke i konflikt med at det anlegges ulike fullbyrdingstidspunkt for den aktive og den passive bestikker.

Når forarbeidene refererer til at «den annen part (...) mottar fordelene», synes det derfor mer treffende å se dette som en henvisning til tidspunktet mottakeren får fordelene i sin *besittelse*. Særlig fordi det kan oppstå bevisvanskeligheter i relasjon til kravet om aksept hos den passive bestikker, kommer også effektivitetshensynet i betraktning og taler for den sistnevnte løsning. Det legges derfor til grunn at overtredelsen er fullbyrdet når den annen part mottar fordelene, uavhengig av vedkommendes reaksjon.

3.3.2 «tilbyr»

Et tilbud kan enten være det første initiativ til korrupsjonshandel, eller det kan være aksept av et krav man får rettet mot seg. I begge fall forutsetter ordlyden at gjerningspersonen formidler et forslag om å yte den passive bestikker en fordel. Tilbudet kan også tjene som «gjenytelse for en handling eller en unnlattelse som allerede har funnet sted».⁴⁶

Fullbyrdingstidspunktet inntreffer idet «tilbudet kommer til den annen parts kunnskap».⁴⁷ Dette harmonerer med standpunktet om at den som «gir» noen en utilbørlig fordel har fullbyrdet forbrytelsen når mottakeren får den i sin besittelse, og som for de øvrige handlingsalternativer: Fullbyrdelsen er uavhengig av den annen parts reaksjon. Det innebærer også at tilbyderen kan straffes selv om han ikke hadde intensjon om å følge opp tilbudet.

---

⁴⁶ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57.

⁴⁷ *Ibid.*

4 Fordelsbegrepet

4.1 Utgangspunkt

Det som gis, tilbys, kreves, mottas eller aksepteres et tilbud om må være en «fordel». Det er et vidt begrep som omfatter goder i enhver form. Utgangspunktet er at «[a]lt den passive bestikker ser seg tjent med eller kan dra nytte av, er å anse som en fordel i lovens forstand».⁴⁸

Trolig vil en bestikkelse oftest komme i form av penger eller andre gjenstander eller tjenester med økonomisk verdi, men forarbeidene understreker at det «ikke [gjelder] noe krav om at fordelene må ha en selvstendig materiell verdi».⁴⁹ Som eksempel på fordeler uten selvstendig materiell verdi kan man tenke seg at noen får prioritet i rekkefølgen av søkere om bygningstillatelse i en kommune. Andre eksempler som nevnes i forarbeidene er «seksuelle tjenester, opptak av ens barn på privatskole, medlemskap i en eksklusiv klubb, god omtale i media m.m.».⁵⁰

Fordelen behøver ikke å komme gjerningspersonen til gode, jf. formuleringen «for seg eller andre» i § 387 første ledd bokstav a og «noen» i bokstav b. En donasjon til en forening kan derfor være tilstrekkelig.⁵¹

4.2 Betydningen av fordelens varighet

Fordelens varighet kan etter omstendighetene ha betydning for subsumsjonen. Uttalelser i denne retning ble avgitt av Høyesterett i Rt. 2014 s. 786 (Ruter-saken). Saken dreide seg om at driftssjefen i det kommunale kollektivtrafikksselskapet Ruter hadde deltatt i tre middager, som ble betalt av en bussprodusent som var leverandør for flere av selskapene Ruter hadde driftsavtaler med. I relasjon til spørsmålet om middagene utgjorde en «fordel» etter § 387, uttales:

---

⁴⁸ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 54.

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ NOU 2002: 22 s. 38.

⁵¹ *Ibid.*

«Når en fordel ikke er av varig karakter, den konsumeres i tilknytning til det arrangement som i seg selv er relevant for arbeidstakerens stilling, vil det normalt ikke være aktuelt å anvende straffelovens korrupsjonsbestemmelse.»⁵²

Driftssjefen ble etter dette frikjent for korrupsjonstiltalen. Dommen viser at det må gå en grense for hvor kortvarig og triviell en fordel kan være for å forsvare bruk av straff. Mindre fordeler som gis i forbindelse med – og til samtlige deltakere av – et arrangement, bør som regel være innenfor denne grensen.

4.3 Kostnadsdekning

Kostnadsdekning som ikke gir netto-overskudd er fordeler. Det slo Høyesterett fast i Rt. 2011 s. 1495 (Namsmann-saken). Saksforholdet var slik at B blant annet dekket reiseutgifter som lensmannsbetjenten (A) hadde i forbindelse med sitt engasjement for B. A bestred at utgiftsdekningene utgjorde noen fordel for ham. Til dette uttalte Høyesterett: «... en utbetaling kan være en fordel selv om den ikke innebærer en netto økonomisk verdi for mottakeren ... Når [A] i en slik situasjon ikke bare utfører arbeidet, men også får dekning for utgifter ved det, er vilkåret om «fordel» etter min mening oppfylt.»⁵³

4.4 Fordeler som mottakeren ikke bryr seg om

Resultatet i Namsmann-saken aktualiserer spørsmålet om hvordan man generelt skal vurdere fordeler som mottakeren ikke bryr seg om eller ikke opplever begunstigende. Formuleringen «[a]lt den passive bestikker ser seg tjent med eller kan dra nytte av», jf. ovenfor, impliserer at mottakerens personlige opplevelse av ytelsen skal tas i betraktning. Samtidig antyder Høyesterett at vilkåret må vurderes på objektivt grunnlag.

Det er ikke noe i veien for å forstå ordlyden «fordel» som et objektivt vilkår. Rettsteknisk er dette den beste løsningen i og med at en korrupsjonshandling fullbyrdes uavhengig av hvordan den annen part forholder seg til initiativet, jf. ovenfor. Det ville også forårsake en ineffektiv og uforholdsmessig komplisert bevisoppgave dersom den passive bestikkerens subjektive oppfatning skulle være avgjørende med hensyn til fordelsbegrepet.

---

⁵² Avsnitt 46.

⁵³ Avsnitt 30.

På grunnlag av disse betraktningene, legges til grunn at fordelsbegrepet må forstås som et objektivt vilkår, slik at det er uten betydning om mottakeren føler seg begunstiget.

5 Tilknytningskravet

5.1 Innledning

At gjerningspersonen(e)s befatning med fordelen må skje «i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag», jf. strl. § 387 første ledd bokstav a og b, betegnes ‘tilknytningskravet’ i korrupsjonsforbudet. Først redegjøres for hvilke stillinger mv. korrupsjonsforbudet rammer. Deretter foretas en analyse av hva tilknytningen til den aktuelle posisjon må bestå i for å oppfylle vilkåret «i anledning av».

5.2 Posisjonene: «stilling, verv eller ... oppdrag»

Ordlyden «stilling» henviser til vanlige ansettelsesforhold. Et «verv» kan derimot være politisk, frivillig eller basert på tillitt, og behøver ikke være lønnet. Alternativet «oppdrag» fanger opp arbeidsforhold som er avgrenset i tid eller omfang, typisk for eiendomsめglere og arkitekter.⁵⁴ Etter strl. § 387 annet ledd omfattes også slike posisjoner i utlandet.

Posisjonene omfatter «alle tenkelige stillingsformer, verv og oppdragsforhold for offentlige og private arbeids- og oppdragsgivere».⁵⁵ Utgangspunktet er i dag at assosierte personer til en virksomhet (for eksempel eksterne konsulenter, underleverandører og samarbeidspartnere), ikke anses å opptre «på vegne av» virksomheten jf. strl. § 27. Personer med en slik løserer tilknytning til en arbeids- eller oppdragsgiver kan likevel være i posisjon til å utføre korrupsjonshandlinger for virksomheten. På den bakgrunn er det nå fremmet lovforslag om at assosierte personer skal omfattes av foretaksstraffansvarets personkrets.⁵⁶ Det vil ha betydning for hvilke stillinger, verv og oppdrag korrupsjonsforbudet rammer.

Videre må det trekkes en grense mot fordeler som mottas som privatperson. I Rt. 2015 s. 302 (NAV-saken) hadde en gjeldsrådgiver i NAV (A) krevd og mottatt penger fra personer som var under gjeldsordning, for tjenester som var en del av hans arbeidsoppgaver. Rådgivningen foregikk dels fra As kontor i arbeidstiden, men han mottok også henvendelser hjem til seg. Høyesterett uttalte at «en offentlig tjenestemann som *privatperson* utnytter sin kompetanse og

---

⁵⁴ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, samlet utgave ved Kjell V. Andorsen, Oslo 2013 s. 421.

⁵⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34.

⁵⁶ Dokument 8:67 L (2015-2016) s. 2.

erfaring og mottar en fordel for det» ikke kan dømmes for korrupsjon, idet det «må kreves en tilknytning til stillingen ut over dette».⁵⁷ Som følge av korrigeringen ble A dømt for åtte tilfeller av korrupsjon, og ikke tolv, slik lagmannsretten hadde kommet til.

Den tiltalte i Rt. 2011 s. 1495 (Namsmann-saken) ble derimot dømt for å ha opptrådt i kraft av sin «stilling» da vedkommende på fritiden hadde påtatt seg oppdrag for anmelderen (B) av et saksforhold som han samtidig etterforsket som lensmannsbetjent:

«Engasjementet for B har stått i direkte konflikt med hans arbeidsoppgaver som lensmannsbetjent/politibetjent og namsmannsfullmektig og har medført at han ikke har vært en nøytral saksbehandler ... Alt hans arbeid for B har hatt direkte sammenheng med hans kompetanse og arbeidsoppgaver som namsmannsfullmektig ved lensmannskontoret. Jeg kan ut fra dette ikke se at det er tvilsomt at hans arbeid for B har vært «i anledning» av hans stilling.»⁵⁸

Høyesteretts syn synes å være at det er innenfor lovens rammer å motta godtgjørelse for private oppdrag hvor man benytter kompetanse og erfaring som er opparbeidet i arbeidslivet. For offentlig ansatte vil private oppdrag likevel anses som tilknyttet «stilling[en]» dersom de kommer i konflikt med kravene til nøytralitet i forvaltningen.

5.2.1 Hvem sin stilling, verv eller oppdrag?

Lovteksten er utformet på samme måte i strl. § 387 første ledd bokstav a om passiv korrupsjon og bokstav b om aktiv korrupsjon. Det må derfor undersøkes om tilknytningskravet gjelder for begge parters posisjoner.

Det gjøres ingen direkte presisering i forarbeidene, men flere steder er tilknytningskravet kun omtalt i relasjon til «*den passive bestikkers stilling, verv eller oppdrag*» (min kursivering).⁵⁹ Løsningen må være at tilknytningskravet i alle henseender relaterer seg til den passive bestikkersens posisjon: Den aktive part kan være privatperson. Det ville bli umulig å straffe privatpersoners korrupsjonshandlinger dersom tilknytningskravet skulle gjelde for den aktive bestikkersens posisjon.

---

⁵⁷ Avsnitt 25.

⁵⁸ Avsnitt 27.

⁵⁹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34.

5.3 Sammenhengsvilkåret: «i anledning av»

5.3.1 Et årsakskrav

Spørsmålet er under hvilke omstendigheter en fordel kan sies å være ytt «i anledning av» av *den passive parts posisjon* som stillings- vervs- eller oppdragshaver.

Ordlyden viser at transaksjonen må ha sammenheng med utføring av oppgaver som den passive part gjør i kraft av sin posisjon. Det kreves med andre ord årsakssammenheng mellom posisjonen og fordelene. En sentral overordnet retningslinje vil derfor være om fordelene hadde vært ytt dersom den passive part hadde en *annen* posisjon.

Den videre analysen er inndelt i tre vurderingstemaer, basert på momenter som i relasjon til gjeldende spørsmål er trukket frem i forarbeider og rettspraksis.

5.3.2 Har posisjonshaveren utført en handling som følge av fordelene?

Dersom fordelene kan knyttes til en allerede utført – eventuelt forestående – handling eller unnlattelse som bestikkeren er tjent med, foreligger klar sammenheng mellom fordelene og posisjonen. Som anført i punkt 1.1, er det ‘kjøp og salg’ av beslutninger (m.a.o. handlinger) man i dagligtalen forbinder med korrupsjon, og som utgjør kjernen i begrepet. For eksempel vil en lege som aksepterer et pengebeløp for å skrive ut sykemelding til en frisk pasient motta fordelene «i anledning av» yrkesutøvelsen.

Imidlertid er det «ikke [krevet] at det kan påvises noen konkret handling ... så lenge bestikkelsen har tilknytning til gjerningspersonens rolle ...».⁶⁰ Det innebærer at sammenhengsvilkåret vil kunne være oppfylt selv hvor det ikke foreligger noen motytelse fra posisjonshaveren. Formålet er å ramme tilfeller av ‘smøring’, samt å forenkle bevisoppgaven.⁶¹ Det kan også forklares gjennom formodningen for at posisjonshaveren er påvirket ved fremtidige beslutninger, som skapes når vedkommende aksepterer en fordel i forbindelse med sitt virke.

I tråd med denne betraktningen ble det uttalt i Rt. 2009 s. 524 at bare ved å motta en gave «vil arbeidstakeren sette seg i et avhengighets- eller tilknytningsforhold til

---

⁶⁰ NOU 2002: 22 s. 40.

⁶¹ Se Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34 og 54.

forretningsforbindelsen, og dette vil lett medføre splittet lojalitet».⁶² Dommen handler om utroskap fra tiden før ikrafttredelsen av strl. 1902 § 276 a, men synspunktet som her kommer til uttrykk har overføringsverdi til korrupsjonsforbudet i strl. § 387.

5.3.3 Har posisjonshaveren blitt påvirket som følge av fordelene?

Så langt er det konstatert at det kreves mindre enn handling for sammenhengsvilkåret å være oppfylt. Dersom det er påviselig at en fordel på andre måter har påvirket posisjonshaveren – vedkommende har for eksempel etter betaling utvist ekstraordinært engasjement for brukeren av en offentlig tjeneste, sml. Rt. 2011 s. 1495 (Namsmann-saken) – foreligger sammenheng mellom ytelsen og posisjonen.

Likevel påpekes i forarbeidene at straff kan idømmes «selv om det må legges til grunn at bestikkelsen rent faktisk ikke har påvirket den passive bestikkers utførelse av stillingen, vervet eller oppdraget».⁶³ Det innebærer at korrupsjonsforbudet kan være overtrådt selv om den passive bestikker har fulgt regelverket som følger med stillingen, vervet eller oppdraget.

Høyesterett behandlet i Rt. 2009 s. 130 og Rt. 2009 s. 1684 spørsmål relatert til påvirkningsmomentet. I førstnevnte dom uttales på generelt grunnlag at det bare kan være «i svært spesielle tilfelle at det er grunn til å dømme etter korrupsjonsbestemmelsen dersom en må se helt bort fra at det foreligger et påvirkningsmoment».⁶⁴ Videre uttales at «loven ikke utelukker at også den som gir eller tilbyr en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag uten påviselig motiv, kan bli dømt for korrupsjon».⁶⁵

Samlet betyr dette at det verken er nødvendig å bevise faktisk påvirkning av posisjonshaveren eller påvirkningsmotiv hos den aktive bestikker. I tilfeller hvor det ikke finnes holdepunkter om dette, vil antagelig graden av utilbørlighet i praksis måtte være så sterk at den blir talende for tilknytningsspørsmålet før forholdet kan pådømmes.

---

⁶² Avsnitt 19.

⁶³ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34.

⁶⁴ Avsnitt 37.

⁶⁵ Avsnitt 38. Synspunktene tilsluttes i Rt. 2009 s. 1684 (avsnitt 25-27).

5.3.4 Finnes objektive holdepunkt ved posisjonen som tilsier at fordelen er ytt «i anledning av» stillingen, vervet eller oppdraget?

Utover fraværet av handlings- og påvirkningskrav, fremgår av forarbeidene at objektivt konstaterbare forhold ved en stilling, et verv eller oppdrag kan ha betydning i vurderingen av om det er sammenheng mellom posisjonen og fordelen. Uttalelsene fra Rt. 2009 s. 130 som er gjengitt ovenfor tilsier at det skal mye til før slike moment alene kan være tilstrekkelig for å konstatere årsakssammenheng.

Av relevante momenter nevnes i forarbeidene at formelle kriterier som ansettelsesavtale og konkrete arbeidsoppgaver skal vektlegges.⁶⁶ Det vil si at dersom det ligger innenfor den passive bestikkers arbeidsoppgaver å gjøre noe som den aktive bestikker verdsetter, taler det for at sammenhengsvilkåret er oppfylt.

Likevel kreves ikke at den passive bestikker har selvstendig avgjørelsesmyndighet i sin rolle.⁶⁷ Bakgrunnen for denne presiseringen er at lovgiver har ansett en slik avgrensning for å være «lite hensiktsmessig» i og med at det er upraktisk å bestikke noen som ikke har myndighet til å fatte beslutninger.⁶⁸ Ved denne begrunnelsen må det være rimelig å legge til grunn at en posisjonshaver med selvstendig avgjørelsesmyndighet lettere enn ellers vil bedømmes for å ha mottatt fordelen «i anledning av» arbeidsutøvelsen. Det er et objektivt konstaterbart kriterium som gjør veien til konkret handling eller faktisk påvirkning kort – og styrker slik sett formodningen om at fordelen er knyttet til mottakerens posisjon.

At den passive bestikker ikke behøver å ha selvstendig avgjørelsesmyndighet har også sammenheng med at «gjerningspersonens påvirkning av andre, for eksempel ansatte i samme bedrift», omfattes.⁶⁹ I og med at faktisk påvirkning ikke kreves, jf. ovenfor, legges til grunn at dette må forstås som gjerningspersonens *mulighet* for å påvirke andre ansatte. Dermed omfattes den passive bestikkers innflytelse over handlinger eller beslutninger som ligger utenfor sine egne arbeidsoppgaver.

---

⁶⁶ NOU 2002: 22 s. 40.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ *Ibid.*

5.3.5 Oppsummering

Sammenfattet kan det konstateres at en fordel er gitt «i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag» i tilfeller hvor det har ledet til at den passive bestikker har foretatt en konkret handling til gunst for den aktive bestikker. Også hvor faktisk påvirkning på annen måte kan påvises. Men fraværet av handlings-, påvirknings- og avgjørelsesmyndighetskrav gjør at man anvises mot en streng lovtolkning som bidrar sterkt til effektivisering av korrupsjonsforbudet. Ikke bare gir det korrupsjonsforbudet et bredt nedslagsfelt – det fører også til en langt enklere bevisoppgave for påtalemyndigheten enn man ville stått overfor med slike krav. Det kan ses som et utslag av den generelle vektleggingen av effektivitetshensyn på området.

6 Utilbørighetsstandarden

6.1 Innledning

Vilkårene som hittil er behandlet danner en vid ramme for hvilke handlinger som i strafferettslig forstand kan kalles korrupsjon. Grensen for det straffbare går likevel gjennom det noe uklare utilbørighetsvilkåret.

Utilbørighetsvilkåret har to hovedfunksjoner, kan hevdes. På den ene side virker vilkåret som en sikkerhet for at handlinger som ellers oppfyller vilkårene i strl. § 387, men ikke er staffverdige, unntas straff. På den annen side er vilkåret i seg selv vidtrekkende, og muliggjør strenghet i lovanvendelsen ved sin skjønnsbetingede ordlyd. Spenningsforholdet mellom behovet for et effektivt straffebud og rettsstatlige grenser for kriminalisering kommer derfor på spissen gjennom utilbørighetsvilkåret.

6.2 Utgangspunkter for vurderingen

6.2.1 Betydningen av at vilkåret er en rettslig standard

Legalitetsprinsippet i Grl. § 96 tilsier at straffebudene skal gis en så presis utforming som mulig. Fordi korrupsjonshandlinger forekommer i mange ulike former, ville det i praksis være utenkelig å utforme et presist korrupsjonsforbud som rammer alle straffverdige forhold. På denne bakgrunn har lovgiver funnet det mest tjenlig å la grensen for det straffverdige gå gjennom utilbørighetsvilkåret. Det understrekes i forarbeidene at dette er en «rettslig standard, hvis nærmere innhold må fastlegges av domstolene».⁷⁰ At utilbørighetsvilkåret er en *rettslig standard* innebærer at det er normer utenfor begrepet selv som avgjør hvordan begrepet skal tolkes og anvendes.⁷¹ Det fremgår av forarbeidene:

«Vurderingen skal bero på oppfatningen i samfunnet i lys av de reelle hensyn og grunnleggende verdier som ligger bak bestemmelsen. Utilbørighetsstandarden vil derfor ikke ligge fast, men utvikles på bakgrunn av det rådende moralsynet i samfunnet til enhver tid.»⁷²

⁷⁰ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35.

⁷¹ Store Norske Leksikons internettsider (snl.no) https://snl.no/rettslig_standard (november 2016).

⁷² Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35.

Man kan derfor hevde at utilbørighetsvilkåret i praksis har samme funksjon som den alminnelige rettsstridsreservasjonen. Fordi straffebud som inneholder vage begrep kan rekke lenger enn det har vært meningen å kriminalisere, har man i juridisk teori oppstilt det tilleggsvilkår at handlingen må være *rettsstridig* for å kunne straffes.⁷³ Om en handling er rettsstridig, beror på «sosiale, moralske eller etiske normer eller andre reelle hensyn som bør få betydning for hvor langt straffansvaret strekker seg».⁷⁴ Grensen for det straffbare trekkes dermed opp etter de samme retningslinjer ved vurderingen av hva som er *utilbørlig* og hva som er *rettsstridig*.

Utilbørighetsvilkåret har altså et omskiftelig innhold i kraft av å være en rettslig standard. I dette henseendet spiller rettspraksis en viktig rolle som rettskildefaktor. Det har også til konsekvens at det er særlig aktuelt å se hen til de rettsgoder straffebudet er ment å verne når man skal bedømme om et forhold er «utilbørlig».⁷⁵

6.2.2 Det må foreligge et klart klanderverdig forhold

Det er en overordnet forutsetning at forholdet er «klart klanderverdig».⁷⁶ Denne retningslinjen understreker at det ligger en sterk fordømmelse i uttrykket «utilbørlig», og viser at det skal mer til enn simpel kritikkverdighet for å kunne dømmes for korrupsjon.⁷⁷ Samtidig bidrar denne presiseringen til en viss innsnevring av skjønnsfriheten som ordlyden innbyr til.

I forlengelsen av dette kan legges til grunn at det må være tilbørlig å gi eller motta bagatellmessige fordeler i forbindelse med sitt virke. I forarbeidene nevnes for eksempel «blomsterbuketter, kalendere og andre mindre leilighetsgaver» og «[o]ppmerksomheter som ytes i forbindelse med mottakerens virke i alminnelighet».⁷⁸

6.2.3 Ulik norm for offentlig og privat sektor?

Hva som gjør en fordel utilbørlig vil variere mellom ulike virksomheter. Det har sammenheng med at korrupsjonsforbudet beskytter ulike rettsgoder innen forskjellige områder. Som vist

---

⁷³ Mæland, s. 93.

⁷⁴ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) s. 22.

⁷⁵ Se punkt 2.2.

⁷⁶ Jf. NOU 2002: 22 s. 39 og Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55.

⁷⁷ Jf. NOU 2002: 22 s. 39.

⁷⁸ NOU 2002: 22 s. 38.

under punkt 2.2, går et prinsipielt skille mellom offentlig og privat sektor. Det er derfor grunn til å se nærmere på hva dette har å si for utilbørighetsvurderingen.

I NOU 2002: 22 (s. 39) uttales at man «normalt må legge til grunn en strengere norm ved forhold hvor offentlige tjenestemenn er involvert», men at forskjellene ikke er store.⁷⁹ Det er en rasjonell følge av behovet for å bevare folks tillitt til forvaltningens objektivitet og upartiskhet, og kan begrunnes i offentlige aktørers myndighetsmonopol. Synspunktet tiltres i Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) (s. 56), hvor det påpekes at tjenestemannsloven⁸⁰ § 20 vil kunne gi en viss veiledning, men at utilbørighetsnormen antas ikke å være like streng i alle sammenhenger. Samme sted i proposisjonen understrekes at en slik hovedregel ikke gjelder uten unntak. Som unntak kan tenkes ikke-statlige virksomheter som utfører funksjoner på vegne av samfunnet; for eksempel er det rimelig å praktisere en nokså streng norm for organisasjoner med ideelle formål.

6.2.4 Særlig om handlingsalternativet «krever»

Matningsdal hevder at den nedre grense for hvilke fordeler som er utilbørlige bør praktiseres strengere enn ellers for handlingsalternativet «krever» – og at nærmest enhver fordel må anses «utilbørlig» for disse tilfellene, med mindre kravet har naturlig sammenheng med utøvelsen av den aktuelle stilling, verv eller oppdrag.⁸¹

Synspunktet kan tenkes å ha sammenheng med at det er nært slektskap mellom avkreving av fordeler og utpressing. Dersom forholdet ikke er utpressing, må kravet ha et grunnlag å oppstå fra. Det er nærliggende at kravet da fungerer som en betingelse man setter for sin egen ytelse, og vil lett fremstå som 'salg' av en beslutning. Det gis ingen direkte omtale av spørsmålet i forarbeidene, men det bemerkes at det kun er handlingsalternativene «gir» og «mottar» som nevnes ved eksemplifiseringen av hvilke fordeler som anses tilbørlige.⁸² Det kan ses som uttrykk for at det gjelder en strengere norm for kravstilfellene.

---

⁷⁹ NOU 2002: 22 s. 33.

⁸⁰ Lov 4. mars 1983 nr. 3.

⁸¹ *Matningsdal*, s. 460-461.

⁸² Se Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55 og NOU 2002: 22 s. 38-39.

6.3 Vurderingsmomenter

6.3.1 Fordelens økonomiske verdi

Fordelen vil som oftest ha økonomisk verdi. Hvor dette er tilfellet, utgjør beløpets størrelse et naturlig utgangspunkt i vurderingen av om forholdet er klart klanderverdig og «utilbørlig». Verdifulle fordeler som omsettes i forbindelse med noens stilling mv. gir en klar implikasjon om at den aktive part ønsker å oppnå noe urettmessig, og om at den passive part er tilbøyelig for påvirkning.

Om den nærmere vurderingen uttales på s. 55 i proposisjonen at «[m]indre verdifulle gaver og andre fordeler som det vil stride mot den alminnelige rettsbevissthet å kriminalisere, er ikke å anse som utilbørlige». Og videre samme sted:

«Det kan ikke gis noe generelt svar på hvor verdifull en gave eller en annen fordel kan være, uten at den må karakteriseres som utilbørlig. Utilbørlighetsterskelen kan variere fra virksomhetsområde til virksomhetsområde, fra bedrift til bedrift og fra etat til etat.»

Fordelens verdi må med andre ord vurderes i sammenheng med de øvrige omstendigheter rundt transaksjonen. Fremstår ytelsen som et *overdrevent vederlag* i den aktuelle kontekst, vil det antyde at mottakeren forsøker å tjene noe urettmessig. Det vil dermed trekke forholdet i retning av «utilbørlig». Man må undersøke hva overdrevne vederlag er ment å kompensere for.

6.3.2 Partenes stilling eller posisjon

Det understrekes i proposisjonen (s. 55) at utilbørlighetsvurderingens utfall «vil kunne avhenge av partenes stilling eller posisjon, samt av forholdet dem imellom». Eksemplene som følger viser at det lett vil være «utilbørlig» å gi fordeler til personer som utøver makt- eller kontrollfunksjoner.

I denne sammenheng kan det trekkes en parallell til tilknytningskravet. I punkt 5.3.3 ble det vist at faktisk påvirkning av posisjonshaveren ikke kreves påvist. Imidlertid styrkes formodningen for at en fordel innebærer utilbørlig påvirkning av posisjonshaveren dersom vedkommende er i en makt- eller kontrollposisjon.

Hvor tilknytningsvurderingen fokuserer på objektive momenter ved posisjonshaverens rolle, er det ved utilbørighetsvurderingen nødvendig også å undersøke giverens posisjon. Dreier det seg om en person eller virksomhet som kan ha interesse i et bestemt utfall ved den tjeneste posisjonshaveren utfører, vil også dette styrke formodningen om at fordelene innebærer utilbørlig påvirkning. For eksempel vil det være klart utilbørlig dersom den tiltalte i en straffesak gir dommeren i saken en fordel.

6.3.3 Ytelsens formål

Også ytelsens formål er et sentralt moment i helhetsvurderingen. Dersom det finnes en fornuftig foranledning for ytelsen – for eksempel markeringen av et jubileum eller i forbindelse med alvorlig sykdom o.l. – vil forholdet vanskelig kunne bedømmes som klart klanderverdig, selv hvor mottakeren har en makt- eller kontrollfunksjon.⁸³ Poenget er at det i slike tilfeller er lite som tilsier at fordelene er ment å *påvirke* mottakeren (såfremt fordelene ikke er uforholdsmessig stor eller verdifulle). Utenforliggende påvirkning er nettopp det som truer rettsgodene korrupsjonsforbudet beskytter, og går dermed kjernen i av utilbørighetsbegrepet. Derfor vil ytelsen som regel være «utilbørlig» dersom påvirkningsmotiv kan bevises. Den bestuknes forsett må da omfatte giverens påvirkningsmotiv, jf. strl. § 22.⁸⁴

Er påvirkningsmotiv ikke påviselig, kan objektivt konstaterbare omstendigheter rundt ytelsen gi indikasjoner om dens formål. For eksempel vil det trekke forholdet i retning av «utilbørlig» dersom fordelene ytes i sammenheng med innledende eller avsluttende kontraktsforhandlinger, eller andre omstendigheter som tilsier at ytelsen er ment å påvirke en beslutning.⁸⁵

Ved ‘facilitation payments’ er påvirkningshensikt per definisjon utelukket. Formålet er i slike tilfeller å få noen til å gjøre jobben sin. Skal man følge retningslinjen om at det kun er «i svært spesielle tilfelle at det er grunn til å dømme etter korrupsjonsbestemmelsen dersom en må se helt bort fra at det foreligger et påvirkningsmoment»⁸⁶, kan det legges til grunn at det skal mye til før slike betalinger er utilbørlige.⁸⁷ Formålet med denne typen ytelser taler i det hele tatt *mot* utilbørighet. For ‘facilitation payments’ er det derimot nærliggende å tenke seg at beløpets størrelse i større grad enn ellers avgjør utilbørighetsspørsmålet: Er beløpet større

---

⁸³ Jf. NOU 2002: 22 s. 38.

⁸⁴ Matningsdal s. 483.

⁸⁵ Andenæs s. 424.

⁸⁶ Rt. 2009 s. 130, avsnitt 37.

⁸⁷ Se Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 58.

enn hva folk flest har råd til å betale, kan det føre til forskjellsbehandling i forvaltningen. Det er blant skadevirkningene korrupsjonsforbudet skal forhindre.

I relasjon til betydningen av ytelsens formål, fremheves i NOU-en (s. 39) «fordeler i konkurranseøyemed eller for å fremme informasjon om et produkt» og «noe mer kostbare gjenstander med reklameformål eller i form av vareprøver» som eksempler på antatt tilbørlige ytelser. Av dette kan man utlede at ytelser med *forretningsmessig begrunnethet* som regel ligger innenfor rammen av det tilbørlige. Utfallet i Rt. 2014 s. 786 (Ruter-saken), hvor driftssjefen ble frikjent for korrupsjon, blant annet fordi ytelsen lignet «ordinær kundepleie og tradisjonell kundekontakt»⁸⁸, understøtter dette.

6.3.4 Mottakerens åpenhet overfor arbeids- eller oppdragsgiver

Dersom de ovennevnte momenter trekker forholdet i retning av «utilbørlig», kan åpenhet overfor arbeids- eller oppdragsgiver likevel føre til at korrupsjonsforbudet ikke er overtrådt. Således konstateres i proposisjonen: «Åpenhet i forhold til arbeids- eller oppdragsgiver vil ofte innebære at en fordel ikke kan betraktes som utilbørlig».⁸⁹ Dette standpunkt kan ses i sammenheng med at en posisjonshaver som er tilbøyelig for påvirkning, formodentlig ønsker å skjule fordelene.

Høyesterett har tolket standpunktet i forarbeidene slik at «liten grad av åpenhet kan ha betydning selv om det ikke er grunnlag for å si at forholdet ble skjult».⁹⁰ I den aktuelle saken hadde A ikke varslet sin overordnede om fordelene han mottok, men gjorde ingen ting for å skjule den. Høyesteretts presisering viser at *ikke å skjule* fordeler er en åpenhetsgrad som ikke befordre mottakerens sak. Tvert imot tilsier utsagnet at manglende varsling i seg selv taler for utilbørlighet.

Samme sted i proposisjonen understrekes at åpenhet har ulik betydning innen offentlig og privat sektor: Innen offentlig sektor kan det lettere tenkes «at en fordel må sies å være utilbørlig selv om mottakeren har gjort sine overordnede kjent med at den ytes».

Mer nyansert uttales i NOU-en (s. 39):

---

⁸⁸ Avsnitt 46.

⁸⁹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55.

⁹⁰ Rt. 2014 s. 786, avsnitt 37.

«Utenfor offentlig sektor må samtykke [fra overordnede] etter omstendighetene tillegges mer vekt. Men samtykke kan heller ikke alltid være avgjørende. Korrupsjonsbestemmelsen skal ikke bare verne hovedmannens interesse, men også samfunnet mot korrupsjonens skadevirkninger.»

Med dette uttrykkes nok en gang at utilbørighetsnormen er særlig streng for offentlig sektor. Uttalelsen tilsier videre at åpenhet er et vurderingsmoment som i hovedsak får betydning ved grensetilfeller.

Åpenhet kan også spille inn i vurderingen av de øvrige momenter. For eksempel kan åpenhet overfor arbeids- eller oppdragsgiver ha betydning for bedømmelsen av ytelsens formål; dersom arbeids- eller oppdragstakeren varsler sin overordnede om fordelene, svekkes påvirkningsformodningen, og dermed utilbørighetsgraden.

Ved påvirkningshandel etter strl. § 389 vil grad av åpenhet derimot ofte være avgjørende for utfallet av utilbørighetsvurderingen.⁹¹ Forklaringen ligger i effekten av varslingen. Ved regulære korrupsjonsforhold er det den passive bestikker som søkes påvirket. Om den bestukne varsler andre, har dermed underordnet betydning for selve den skadelige påvirkningen. Ved påvirkningshandel er den bestukne derimot en påvirkningsagent som forsøker å påvirke en tredjeperson. Dersom tredjepersonen varsles om den bestuknes intensjoner om og vederlag for å forsøke å påvirke, blir effekten at handlingen ligner en vanlig meningsytring mer enn korrupsjon. Derfor medfører åpenhet i slike tilfeller at forholdet som hovedregel ikke kan anses «utilbørigh».

6.3.5 Retningslinjer og sedvane innen organisasjon eller bransje

Dersom det i en bedrifts interne retningslinjer, eller i en ansettelses- eller oppdragsavtale, er sagt noe om hvilke fordeler den ansatte eller oppdragstakeren kan motta, vil dette momentet «måtte tillegges vesentlig betydning i en utilbørighetsvurdering».⁹² Dersom slike retningslinjer ikke finnes, «må det ses hen til hva som er sedvanlig innenfor det aktuelle livs- eller virksomhetsområdet».⁹³

Likefremt må innholdet i de organisasjonsinterne retningslinjene eller sedvanen være innenfor rammene av utilbørighetsstandarden for at det skal være forsvarlig å tillegge momentet

---

⁹¹ Jf. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 60.

⁹² Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 55.

⁹³ *Ibid.*

vesentlig vekt. I Rt. 2014 s. 786 (Ruter-saken) kom Høyesterett således til at driftsselskapets interne retningslinjer var «gitt en så alminnelig utforming at forholdet til dem ikke under noen omstendighet ville kunne tillegges særlig vekt ved vurderingen av om det foreligger et utilbørlig forhold».⁹⁴

Selv om sitatet fra proposisjonen tilsier at slike moment er meget viktig i utilbørlighetsvurderingen, kan det altså ikke få avgjørende betydning. Det påpekes da også på samme sted i proposisjonen at det kan ha dannet seg en «ukultur» i enkelte virksomheter, slik at internt aksepterte fordeler må anses utilbørlige ut fra den rettslige standard.

6.3.6 Oppsummering

Gjennomgangen viser at utilbørlighetsvurderingen beror på en totalanalyse av situasjonen, hvor de oppregnede momenter må vurderes i sammenheng. Fordelens økonomiske verdi, partenes posisjon i forhold til hverandre og ytelsens formål er, som vist, særlig konstituerende momenter for om fordelten er «utilbørlig». I sum betyr dette at det må foretas en evaluering av om den kontekst fordelten er ytt i, medfører skade eller fare for skade på de rettsgoder som korrupsjonsforbudet er satt til å beskytte. Utilbørlighetsstandardens grensedragning mot straffrihet må trekkes der hvor handlingens skadepotensial med hensyn til de vernede rettsgoder er så ubetydelig at straff ikke kan forsvares.

6.4 Grensedragning mot grov korrupsjon

Straffebudet mot grov korrupsjon i § 388 kommer til anvendelse når gjerningsbeskrivelsen i § 387 er oppfylt, og lyder:

«Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det særlig legges vekt på om handlingen

- a) er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag,
- b) om den har eller kunne ha hatt til følge betydelig økonomisk fordel,
- c) om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, og

---

⁹⁴ Avsnitt 44.

- d) om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.»

Som fremstillingen i punkt 6.3 viser, er momentene som «særlig» skal vektlegges etter § 388 også veiledende for om en fordel er «utilbørlig» etter § 387. Vurderingen av om korrupsjonen er «grov» er på den måten en del av utilbørlighetsvurderingen. Det kommer også til uttrykk i forarbeidene, som gir anvisning om at det må foreligge «kvalifisert utilbørlig opptreden».⁹⁵ Dertil uttalte Høyesterett i Rt. 2014 s. 786 (Ruter) i relasjon til § 388 at «[d]e samme hensyn må også ha betydning ved vurderingen av om straffelovens bestemmelse om korrupsjon i det hele tatt kommer til anvendelse».⁹⁶

Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov, må det altså foretas en helhetsvurdering hvor det «særlig» legges vekt på de oppregnede momenter. Ordlyden «særlig» viser at det verken er nødvendig eller tilstrekkelig at disse momentene foreligger.⁹⁷

Bokstav a må ses i sammenheng med at det generelt gjelder en strengere utilbørlighetsnorm for offentlige tjenestemenn. Når også andre i særlig betrodde stillinger underlegges en streng norm, kan det ha sammenheng med at disse som regel har beslutningsmyndighet, og at korrupsjonen dermed lettere kan gi skadevirkninger. I begge fall må likevel den aktuelle stilling vurderes konkret opp mot de vernede rettsgoder – det er ingen automatisk sammenheng mellom en stillingskategori og kvalifisert utilbørlighet.

Vurderingsmomentene i bokstav b og c er dels sammenhengende. Grensen for hva som utgjør en «betydelig økonomisk fordel» i bokstav b og «betydelig skade av økonomisk ... art» i bokstav c, trekkes opp etter de samme retningslinjer.⁹⁸ Beløpsgrensen skal etter forarbeidene vurderes likt som for andre vinningsforbrytelser, og var på tidspunktet for lovens ikrafttredelse antatt å ligge på mellom 75.000 og 100.000 kroner.⁹⁹ I nyere juridisk teori antas grensen å ligge på 100.000 kroner eller mer.¹⁰⁰ I tråd med disse retningslinjene ble økonomiske fordeler på henholdsvis 100.000 og 160.000 kroner bedømt som grov korrupsjon i Rt. 2010 s. 1624.¹⁰¹

---

⁹⁵ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 59.

⁹⁶ Avsnitt 20.

⁹⁷ Matningsdal, s. 490.

⁹⁸ Jf. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 58 og Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 471.

⁹⁹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 58.

¹⁰⁰ Matningsdal, s. 491 og 335.

¹⁰¹ Se avsnitt 24.

Når det gjelder «betydelig skade av ... annen art», kan tenkes skade på personer eller miljø. For eksempel kan man tenke seg at det forekommer bestikklser i forbindelse med innkjøp av rørledninger til en oljerigg, som kan ha dårlig kvalitet og føre til store miljøødeleggelser. Det er ikke nødvendig at den aktuelle skadevirkning har intrådt, jf. ordlyden «risiko» i bokstav c.

Til sist skal det særlig legges vekt på om det foreligger regnskapsovertredelser, jf. bokstav d. Dersom det er tilfellet, vil det være et tegn på sterk forbrytervilje hos gjerningspersonen, hvilket gjør handlingen mer straffverdig.

7 Forsøk på korrupsjon

7.1 Innledning

Frem mot fullbyrdelsen av en straffbar handling kan det som regel skilles mellom tre stadier: Stadiet for straffri forberedelse, forsøksstadiet og fullbyrdet overtredelse.¹⁰² Under punkt 3.2 og 3.3 var formålet å redegjøre for tidspunktet en korrupsjonshandling er fullbyrdet. Her skal vi se på hva som skal til for å komme inn på forsøksstadiet – altså hvordan straffbarhet avgrenses nedad i 'tid'.

Hjemmelen for forsøksstraff finnes i strl. § 16, som supplerer de enkelte straffebud. Utover at det må dreie seg om et lovbrudd som kan medføre «fengsel i 1 år eller mer», gjelder to grunnvilkår etter første ledd: Gjerningspersonen må ha «forsett om å fullbyrde» lovbruddet, og vedkommende må ha «[foretatt] noe som leder direkte mot utføringen» av lovbruddet.

Som nevnt under punkt 1.2, tar denne oppgaven ikke sikte på å analysere forsettskravet. Det finnes derfor tilstrekkelig å nevne at med hensyn til skyld, er den eneste forskjellen fra fullbyrdede lovbrudd at forsettet ikke knytter seg til det lovbruderen gjorde på gjerningstidspunktet, men til det vedkommende hadde tenkt å gjøre da forsøkshandlingen ble begått.¹⁰³

7.2 Forsøksstadiet for de ulike handlingsalternativ

Vilkårene «foretar noe som leder direkte mot utføringen» viser at gjerningspersonen må være i gang med en synbar handling som har nær sammenheng med lovbruddet. I straffelovens forarbeider forklares at «[l]ovbruderen må ha kommet så nær gjennomføringen av lovbruddet at det er rimelig og naturlig å si at grensen for det straffbare er overtrådt».¹⁰⁴

Med dette uttrykkes at utvidelsen av straffebudet i 'tid' er ment å være smal. I rettspraksis er den samme betraktningen lagt til grunn i og med vektleggingen av *tids- og karaktermessig nærhet* til lovbruddet.¹⁰⁵ Nærhetsvurderingen må baseres på hva som til nå er gjort, hva som

---

¹⁰² Mæland s. 100.

¹⁰³ Jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 414.

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 414

¹⁰⁵ Se for eksempel Rt. 1991 s. 95.

gjenstår å gjøre og hvor lang tid det ville ha gått før lovbruddet ble fullbyrdet.¹⁰⁶ Dersom det er stor *psykologisk forskjell* mellom forsøks- og fullbyrdelseshandlingen, vil det tale mot straffbarhet.¹⁰⁷

Handlingene «krever» etter § 387 første ledd bokstav a og «tilbyr» etter bokstav b, fullbyrdes når motparten får *kunnskap* om kravet eller tilbudet.¹⁰⁸ Dersom kravet eller tilbudet ikke kommer til motpartens kunnskap på grunn av tekniske eller andre typer feil i forbindelse med forsendelsen av budskapet, er det rimelig å trekke den slutning at den foretatte handling i tid og karakter er tilstrekkelig nær fullbyrdelsen til at forsøksstraff er rimelig og naturlig. Men gjerningspersonen må ha forsøkt å sende budskapet. Det er vanskelig å tenke seg hvilke synbare handlinger som ellers kan legitimere forsøksstraff for disse alternativene.

Den som «aksepterer et tilbud» etter bokstav a eller «gir» en fordel etter bokstav b, har fullbyrdet overtredelsen når aksepten eller fordelene *kommer frem* til den annen part.¹⁰⁹ I likhet med den som krever eller tilbyr, vil den som «aksepterer et tilbud» om en fordel måtte prøve å formidle budskapet om at han godtar fordelene, for å komme tilstrekkelig nær fullbyrdelse. Forsøksstraff kan være aktuelt hvor ytre omstendigheter fører til at aksepten ikke kommer frem. For disse tre alternativene vil dermed stadiet for straffbart forsøk være inntrådt ved den samme ytre handling som fullbyrdet forbrytelse består i.

Også for den som «gir» fordelene, vil forsøksstraff være aktuelt dersom ytre omstendigheter kommer i veien for overleveringen etter at fordelene er sendt. Men det kan tenkes at straffbart forsøk foreligger ennå tidligere. Det er fordi handlingsrekken som leder opp mot fullbyrdelsen kan bestå i flere ledd. For eksempel dersom gjerningspersonen først må gjøre en innsats for å skaffe til veie fordelene, kan forsøksstadiet etter omstendighetene være inntrådt i forbindelse med disse bestrebelsene.

For handlingsalternativet «mottar» etter bokstav a, beror fullbyrdelsestidspunktet på en skjønnsmessig vurdering av om mottakeren gir inntrykk av å akseptere fordelene.¹¹⁰ Både fullbyrdelsesstadiet og forsøksstadiet kan da inntres ved å forholde seg passiv etter at fordelene har kommet i ens besittelse. I begge relasjoner blir grensen for straffbarhet skjønnsbetinget.

---

¹⁰⁶ Jf. Rt. 2008 s. 867.

¹⁰⁷ Jf. Rt. 1995 s. 17.

¹⁰⁸ Jf. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 56 og 57.

¹⁰⁹ Jf. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57

¹¹⁰ Jf. Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 57.

Den ytre 'handlingen' kommer til uttrykk ved tiden som går uten at gjerningspersonen foretar seg noe. Mens det er en forutsetning for fullbyrdelse at fordelen har kommet i mottakerens besittelse, kan det foreligge straffbart forsøk dersom man for eksempel møter opp et sted for å motta fordelen, uten at motparten stiller opp.

Slik gjennomgangen viser, ligger den fullbyrdede handling etter ordlyden i § 387 nært opp mot forsøkshandlinger, slik de er beskrevet i § 16. Det viser at lovgiver har kriminalisert svært 'tidlige' korrupsjonshandlinger. I punkt 10.4 vil det reises spørsmål ved om kriminaliseringen her går for langt.

8 Medvirkning til korrupsjon

I strl. § 15 fastsettes: «Et straffebed rammer også den som medvirker til overtredelsen, når ikke annet er bestemt». Det innebærer at medvirkning til korrupsjon er straffbart.

Medvirkningsansvaret utvider rammene for kriminaliseringen i 'rom' ved at flere personer enn den som utfører den straffbare handling, kan straffes for handlingen.

Medvirkningsansvar kan statueres ved fysisk eller psykisk deltakelse i en straffbar handling. Sentrale momenter for bedømmelsen av om en medvirkningshandling medfører straffansvar er hvor fjern bistandshandlingen er i forhold til oppfyllelsen av straffebedet og bistandshandlingens straffverdighet.¹¹¹ Ved psykisk medvirkning kreves som hovedregel en positiv tilskyndelse til den straffbare handling.¹¹² Fordi medvirkningsansvaret beror på medvirkningens straffverdighet, vil den alminnelige rettsstridsreservasjonen bli veiledende. Det må derfor ses hen til om medvirkningshandlingen i seg selv skader eller truer noen av de vernede rettsgoder etter korrupsjonsforbudet.

Den aktive bestikker straffes som gjerningsperson etter § 387 første ledd bokstav b, og ikke som medvirker.¹¹³ I relasjon til § 387, fastslås i forarbeidene at medvirkningsansvar kan være aktuelt «hvor en tredjeperson har tilskyndet bestikkelsen, eller hvor noen har medvirket til å overbringe bestikkelsen eller et løfte om en bestikkelse».

Det vil si at både psykisk og fysisk medvirkning, for samtlige handlingsalternativer etter § 387, etter omstendighetene kan statuere straffansvar for tredjepersoner.

Et særlig spørsmål som her ikke skal ettergås, er i hvilken grad handlinger som er ment å rammes av § 389 om påvirkningshandel også rammes som medvirkning til korrupsjon.

---

¹¹¹ Mæland, s. 112.

¹¹² Jf. Rt. 1926 s. 581 og Rt. 1994 s. 102.

¹¹³ Matningsdal, s. 487.

9 Forholdet til legalitetsprinsippet og EMK art. 7

Legalitetsprinsippet følger av Grl. § 96, supplert av § 97 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK)¹¹⁴ art. 7. Som nevnt under punkt 1.4, innebærer legalitetsprinsippet etter Grl. § 96 at straff må ha hjemmel i formell lov. Men det stiller også krav til straffeбудenes objektive gjerningsinnhold: Straffeбудene kan ikke være formulert for upresist (klarhetskravet, *lex certa*), og kan ikke anvendes på tilfeller som ligger for fjernt fra ordlyden (analogiforbudet).¹¹⁵ Det er på det rene at EMK art. 7 også inneholder et klarhetskrav og et analogiforbud¹¹⁶, men konvensjonens hjemmelskrav omfatter flere rettskilder, ved at ordet «rett» benyttes i stedet for «lov».

Fordi korrupsjonsforbudet anvender det relative begrepet «utilbørlig» som skranke for det straffbare, er det av interesse å vurdere om bestemmelsene tilfredsstillende de minstekrav til presisjon som følger av klarhetskravet. Grunnloven § 96 og EMK art. 7 er ansett for å stille de samme krav til klarhet i angivelsen av det straffbare forhold.¹¹⁷

Frøberg beskriver på en god måte hva klarhetskravet består i:

«Klarhetskravet innebærer at den språklige formuleringen i lovtæksten ikke kan ha en for ubestemt referanse – det må altså være noenlunde forutsigbart hvilke fenomener som lovtækstens formulering refererer til.»¹¹⁸

Klarhetskravets hovedformål er med andre ord at man skal kunne forutberegne sin rettsstilling. Ut over at det fremgår at det siktes til en upassende eller umoralsk handling, har begrepet «utilbørlig» vitterlig en nokså ubestemt referanse. På bakgrunn av klarhetskravet er det derfor ikke uproblematisk å benytte et slikt vilkår i straffeбудet.

Justisdepartementet har lagt til grunn at strl. § 387 «tilfredsstillende ... de krav som med rimelighet må stilles til klarhet og forutberegnelighet».¹¹⁹ Denne vurderingen tiltres av blant

---

¹¹⁴ Lov 21. mai 1999 nr. 30, vedlegg 2.

¹¹⁵ Thomas Frøberg, «Nyere praksis om det strafferettslige legalitetsprinsippet», *Jussens Venner*, 2015 s. 46-71 (s. 47).

¹¹⁶ Frøberg, s. 48.

¹¹⁷ Rt. 2014 s. 238, avsnitt 18.

¹¹⁸ Frøberg s. 53.

¹¹⁹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 35.

andre Matningsdal¹²⁰ og Standbakken¹²¹, som argumenterer med at utilbørighetsvilkårets ubestemte referanse avhjelpes ved de detaljerte føringer som er gitt i forarbeidene. En innvending mot dette er at lovforarbeider er en rettskilde som er vanskeligere tilgjengelig enn lovens ordlyd, og slik sett gir en svak forbedring av forutberegneligheten. Imidlertid har Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) fastslått:

«A law may still satisfy the requirement of foreseeability even if the person concerned has to take appropriate legal advice to assess, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail ... This is particularly true in relation to persons carrying on a professional activity ...»¹²²

Fordi korrupsjon alltid vil foregå i forbindelse med noens yrkesutøvelse, kan man dermed forvente at disse personene også setter seg inn i lovforarbeidenes retningslinjer. Det tilsier at hensynet til forutberegnelighet er tilstrekkelig ivaretatt ved korrupsjonsforbudet.

Både Matningsdal og Strandbakken fremholder også at bruk av rettslige standarder er i samsvar med internasjonal rett. EMDs dom 11. november 1996 *Cantoni mot Frankrike* understøtter deres syn. Domstolen uttalte i den aktuelle sak:

«[I]t is a logical consequence of the principle that laws must be of general application that the wording of statutes is not always precise ... This penumbra of doubt in relation to borderline facts does not in itself make a provision incompatible with Article 7 ...»¹²³

Som tidligere påpekt, forekommer korrupsjonshandlinger i så mange ulike former at det i praksis er utenkelig å formulere et presist korrupsjonsforbud som korresponderer med alle straffverdige forhold. Det er derfor mye som taler for at man i tilfeller hvor den straffbare handling etter sin art ikke kan defineres på en uttømmende måte, må akseptere at straffebudet utformes med relative termer, i form av rettslige standarder. Fleksibiliteten dette gir ved rettsanvendelsen vil for mange tilfeller også føre til at straff ikke anvendes. Ut fra disse forhold, og totaliteten i rettskildebildet, tilsluttes det syn at korrupsjonsforbudet tilfredsstillende klarhetskravets minstekrav til presisjon og forutberegnelighet.

---

¹²⁰ Matningsdal, s. 480.

¹²¹ Asbjørn Standbakken, «Grunnloven § 96», *Jussens Venner*, 2004 s. 166-215 (s. 198).

¹²² EMDs dom 11. november 1996 *Cantoni mot Frankrike*, avsnitt 35.

¹²³ Avsnitt 31-32.

10 Rettspolitiske vurderinger

10.1 Innledning

Avhandlingen har hittil dreiet seg om å undersøke i hvilken utstrekning korrupsjon er kriminalisert. I det følgende rettes fokus mot oppgavens andre hovedproblemstilling: Er kriminaliseringen av korrupsjon hensiktsmessig utformet?

En universell definisjon av begrepet 'korrupsjon' finnes ikke. Innledningsvis i denne oppgaven ble det hevdet at man i dagligtalen forbinder korrupsjon med at personer som har beslutningsmyndighet i sitt virke mottar fordeler for å fatte beslutninger som tilbyderen ser seg tjent med – kjøp og salg av beslutninger.¹²⁴ På bakgrunn av de funn som er gjort i *de lege lata*-analysen ovenfor, er det særlig tre grep ved lovgivningen som fører til at det dannes et markert avvik mellom dagligtalens korrupsjonsbegrep, og kriminaliserte korrupsjonshandlinger. Det første er at det verken overfor den aktive eller passive bestikker finnes noe krav om påvirkningsmotiv.¹²⁵ Dernest, at lovgiver har unnlatt å oppstille krav om motytelse fra den passive part.¹²⁶ Det tredje er at man har kriminalisert svært *tidlige* handlinger – det gjelder særlig ved kriminaliseringen av å kreve, tilby og forsøk på å kreve eller tilby noen en utilbørlig fordel, jf. strl. § 387 første ledd bokstav b og § 16.¹²⁷

Ut fra standpunktet at straff krever en nærmere begrunnelse, følger at det bør gjelde visse prinsipper for når en handling kan kriminaliseres, og for den konkrete utforming av straffebudet.¹²⁸ Kriminaliseringsprinsippene som ble omtalt under punkt 2.1. går ut på at straff skal være nødvendig, at straff ikke bør anvendes dersom man kan nå frem med andre tiltak (subsidiaritetsprinsippet), at straff kun bør anvendes ved alvorlige overtredelser (kvalifikasjonskravet), at kriminaliseringen skal beskytte viktige rettsgoder (skadefølgeprinsippet), og at handlingen i praksis vil bli søkt avdekket og straffetrusselen håndhevet.¹²⁹ I hver av disse retningslinjene ligger proporsjonalitet og nødvendighet som underliggende premisser for kriminalisering. Prinsippene er anbefalinger fra departementet,

---

¹²⁴ Se punkt 1.1.

¹²⁵ Se punkt 5.3.2.

¹²⁶ Se punkt 5.3.1.

¹²⁷ Se punkt 3.2.1, 3.3.2 og 7.2.

¹²⁸ Se punkt 2.1.

¹²⁹ Jf. NOU 2003: 15 s. 19.

ikke uttrykk for positiv rett. Likevel kan man hevde at kriminaliseringsprinsippene gir grunnlag for å påstå at det i norsk rett er en overordnet forutsetning for straffens legitimitet, at straff er *nødvendig*. Følgelig bør det også reises spørsmål ved om kriminaliseringen av korrupsjon går *for langt* i dette perspektivet.

For å besvare spørsmålene om kriminaliseringen av korrupsjon er hensiktsmessig utformet og om kriminaliseringen går for langt, vil drøftelsen ta utgangspunkt i de tre nevnte grep, og undersøke om det er grunn til å innsnevre kriminaliseringen på de aktuelle punkter. Det sentrale vurderingstemaet er om kriminaliseringen her går lenger enn det som kan begrunnes i hensyn som legitimerer straffsanksjonering – det vil si behovet for å beskytte de rettsgoder som korrupsjonsforbudet skal verne. Det er i denne sammenheng nærliggende også å undersøke hvilket handlingsrom Europarådskonvensjonen etterlater, og hvordan man har løst tilsvarende spørsmål i land som Sverige og Danmark.

10.2 Bør det innføres et krav om påvirkningsmotiv?

Påvirkningsmotiv er ikke en nødvendig forutsetning straffansvar, verken overfor den aktive eller passive bestikker.¹³⁰ Det betyr at den aktive part kan straffes for å gi eller tilby en fordel til en posisjonshaver uten motiv om å oppnå noe, og at den passive part kan straffes for å kreve, motta eller akseptere et tilbud om en fordel uten tilbøyelighet for å la begunstigelsen påvirke utføringen av oppgaver han eller hun gjør i kraft av sin posisjon. Man behøver i det hele tatt verken bevise at en beslutning har blitt kjøpt, eller at ytelsen hadde dette til formål.

For vurderingen av om det bør innføres et krav om påvirkningsmotiv, må det skilles mellom den aktive og den passive bestikker, fordi ulike hensyn gjør seg gjeldende i de to relasjoner.

Hva gjelder *den passive bestikker*, fremgår ingen direkte begrunnelse for fraværet av et slikt krav i forarbeidene. Det er nærliggende at man har latt være å oppstille påvirkningsmotiv som vilkår fordi «arbeidstakeren [bare ved å motta en fordel] sette[r] seg i et avhengighets- eller tilknytningsforhold til forretningsforbindelsen, og dette vil lett medføre splittet lojalitet».¹³¹ Fraværet kan med andre ord begrunnes i at det uavhengig av posisjonshaverens bevisste intensjon, er stor *fare* for at en utilbørlig fordel påvirker hans eller hennes utøvelse av stilling, verv eller oppdrag. Det vil derfor være uhensiktsmessig å oppstille et vilkår om

---

¹³⁰ Se punkt 5.3.2.

¹³¹ Rt. 2009 s. 524, avsnitt 19.

påvirkningsmotiv på den passive parts side, og i tråd med skadefølgeprinsippet ikke å gjøre det. En mulighet kunne være å kreve påvirkningsmotiv på den aktive parts side for å straffe posisjonshaveren. Imidlertid tiltres den vurdering at det er «prinsipielt ... uheldig at giverens hensikt inngår som et avgjørende kriterium ved vurderingen av om tjenestemannen har opptrådt utilbørlig. Uansett hva giveren har ment, så har tjenestemannen, hvis han tar imot en gave han anser som en bestikkelse, brutt det krav til lojalitet som kreves av ham».¹³²

Når det gjelder *den aktive bestikker*, kan fraværet av krav om påvirkningsmotiv ikke begrunnes i den generelle påvirkningsfaren eller -formodningen på den passive parts side. I Straffelovrådets utredning av behovet for et generelt korrupsjonsforbud i samsvar med Europarådskonvensjonen, hadde lovutkastet til det som nå er strl. § 387 første ledd bokstav b – straffebudet mot den aktive bestikker – tilføyelsen «for å oppnå en ytelse for seg eller andre».¹³³ Justisdepartementet forkastet forslaget, på bakgrunn av tre ulike hensyn.

For det første, ønsket man å «[gjøre] det klart at også rene tilfeller av «smøring» omfattes av straffebudet ...».¹³⁴ For det annet, ble vilkår om påvirkningsmotiv ansett for «egnet til å skape tvil om det kan reageres med straff overfor en utilbørlig belønning av noe den passive bestikker allerede har gjort eller unnlatt å gjøre».¹³⁵ For det tredje, ble forkastelsen begrunnet i bevishensyn.¹³⁶

Lovgiver synes med dette ikke å ha hatt rettsgodebeskyttelse som utgangspunkt for kriminaliseringen, slik skadefølgeprinsippet anmoder. Når det gjelder ønsket om å straffe tilfeller av 'smøring', er det vanskelig å se hvordan et vilkår om påvirkningsmotiv skulle komme i veien. Om det foreligger et tilfelle av 'smøring', er i det hele tatt avhengig av hvilket formål giveren har. Man kan neppe snakke om 'smøring' med mindre giverens motiv er å påvirke mottakeren. Denne begrunnelsen virker derfor søkt, og kan ikke forankres i kriminaliseringsprinsippene. Problemet med 'smøring' er heller at det er vanskelig å bevise sammenhengen mellom ytelser som avbalanseres over tid. Det må aksepteres at lovgiver tar i bruk visse teknikker for at straffebudet skal være praktisk anvendelig, men det bør utvises forsiktighet med å straffe på bakgrunn av rene bevis- og effektivitetshensyn.¹³⁷

---

¹³² NOU 2002: 22 s. 34.

¹³³ NOU 2002: 22 s. 55.

¹³⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ Uttalelser som understøtter dette kan finnes i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004), s. 22.

At etterfølgende belønninger omfattes av straffebudet, er mulig å presisere i lovteksten, og gir heller ikke legitimitet til straffetrusselen mot givere uten påvirkningsmotiv.

Europarådskonvensjonen krever for øvrig ikke straffbarhet av etterfølgende belønninger.

I Europarådskonvensjonens Artikkel 2 og 7 om aktiv bestikkelse i henholdsvis offentlig og privat sektor, er det oppstilt krav om påvirkningsmotiv på den aktive bestikkers side.¹³⁸

Norge vil derfor etterleve konvensjonens krav til kriminalisering av korrupsjon med den innsnevring et vilkår om påvirkningsmotiv innebærer. Vilkår om påvirkningsmotiv hos den aktive bestikker synes også utbredt i utenlandsk rett, og finnes blant annet i dansk straffelov¹³⁹ og UK Bribery Act.¹⁴⁰

I Rt. 2009 s. 130 konstaterer Høyesterett at «... forventning om en gjenytelse er kjernen i korrupsjon fra den aktive bestikkers side. Det er påvirkningsmomentet i alle dens former en ønsker å ramme ved straffebestemmelsene for aktiv korrupsjon».¹⁴¹ Det tilsier at man går lenger enn nødvendig når kriminaliseringen omfatter ytelser uten påvirkningsmotiv. Med hensyn til skadefølgeprinsippet vil det være mer treffsikkert å innta et vilkår om påvirkningsmotiv på den aktive bestikkers side. Slik rettstilstanden er i dag, er påvirkningsmotiv – eller snarere implikasjoner om dette – kun et moment i tilknytnings- og utilbørighetsvurderingen.¹⁴² Selv uten et slikt vilkår, kommer man derfor ikke unna påvirkningsmotiv som bevisema. Ved å innta et vilkår om påvirkningsmotiv ville straffebudet blitt mer presist og gitt bedre forutberegnelighet, og dermed i økt grad vært forenlig med legalitetsprinsippet.

På denne bakgrunn bør straffebudet etter min mening endres slik at det innføres et vilkår om påvirkningsmotiv på den aktive bestikkers side, som forutsetning for den aktive bestikkers straffansvar. Det bør ikke innføres et tilsvarende vilkår overfor den passive bestikker.

---

¹³⁸ Ved ordlyden «for him or her to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions» i Artikkel 2 og «for them to act, or refrain from acting, in breach or their duties» i Artikkel 7.

¹³⁹ LBK nr. 1052 af 04/07/2016 Gældende (Straffeloven) § 122 om aktiv korrupsjon i offentlig sektor. Trolig også etter § 299 om korrupsjon i privat sektor, se Vagn Greve, Poul Dahl Jensen og Gorm Toftegaard Nielsen, *Kommenteret straffelov – Speciel del*, 10. utgave, København 2012 s. 615.

¹⁴⁰ UK Bribery Act 2010 Section 1(2) b og Section 6(1).

¹⁴¹ Avsnitt 36.

¹⁴² Se punkt 5.3.3, 6.3.2 og 6.3.3.

10.3 Bør det innføres et krav om motytelse?

Det er en gjennomgående forutsetning for straffansvar at den aktive part yter en «utilbørlig fordel» til posisjonshaveren. Spørsmålet er her om det i tillegg bør være et straffbarhetsvilkår at posisjonshaveren yter noe tilbake. Denne ytelsen vil typisk være *beslutningen* som kjøpes. Uten krav om motytelse skapes et avvik fra dagligtalens korrupsjonsbegrep, ved at kriminaliseringen i prinsippet omfatter ensidige begunstigelser.

Det er to hovedbegrunnelser for at loven er utformet uten vilkår om motytelse, slik det fremlegges i lovforarbeidene. For det første, trekkes frem ønsket om å straffe rene tilfeller av «smøring».¹⁴³ Ut fra de samme betraktninger som er gitt uttrykk for i punkt 10.2, synes denne begrunnelsen vanskelig å forene med kriminaliseringsprinsippene. Det er ingen direkte motsetning mellom straffbarheten av 'smøring' og et motytelsesvilkår. Derfor er det ikke *nødvendig* å utelate motytelseskrav på dette grunnlag. Som påpekt, ligger problemet i at det ofte vil være vanskelig å bevise sammenhengen mellom ytelsene.

Bevishensyn er den andre hovedbegrunnelsen for fraværet av krav om motytelse.¹⁴⁴

Departementet fremhever at det vil være vanskelig å bevise at det forelå et krav eller løfte om motytelse før den bestukne mottok fordelene. Igjen bemerkes at det er mulig å presisere i lovteksten at etterfølgende belønninger omfattes. Det kan forekomme at beslutninger som treffes til gunst for en betalende fordelsyter, ikke innebærer synlig pliktstridig opptreden. I slike tilfeller vil det klart nok være krevende å påvise begunstigelsen av den aktive part. Ønsket om å tilrettelegge for effektiv håndheving av straffebudet ligger dermed til grunn for den lovtekniske løsningen. Som nevnt, gir rene bevis- og effektivitetshensyn i liten grad legitimitet til straff ut fra kriminaliseringsprinsippene.

Av Europarådskonvensjonen kan det ikke utledes noe krav om motytelse fra den passive bestikker, verken innen offentlig eller privat sektor.¹⁴⁵ Det kan tilsi at det ikke bør innføres et slikt vilkår i det norske korrupsjonsforbudet, fordi denne innsnevringen vil kunne innebære at Norge i mindre grad oppfyller de krav konvensjonen setter til kriminalisering av korrupsjon.

---

¹⁴³ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34 og 54.

¹⁴⁴ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 34.

¹⁴⁵ Se Artikkel 2 og 3 (offentlig sektor) og Artikkel 7 og 8 (privat sektor).

Heller ikke i svensk eller dansk straffelovgivning er det oppstilt krav om motytelse i den objektive gjerningsbeskrivelsen for korrupsjon.¹⁴⁶

Samtidig er det noe betenkelig at kriminaliseringen omfatter ensidige begunstigelser. Det innebærer at korrupsjonshandlingers fundamentale skadevirkning – tilsidesettelsen av fellesskapets interesser – ikke behøver å inntreffe. Det er straffbart å gi eller motta en utilbørlig fordel uten at det får innflytelse over noen beslutning. Det synes problematisk når vi straffer ut fra et skadefølgeprinsipp i norsk rett.

Likevel er det flere forhold som gjør at fravær av vilkår om motytelse kan begrunnes i skadefølgeprinsippet. For det første vil det svekke tilliten til offentlige myndigheters upartiskhet og integritet når offentlige tjenestemenn mottar fordeler i forbindelse med sitt virke. Det gjelder uavhengig av motytelsens eksistens eller synbarhet. For det andre vil omsetting av fordeler i privat sektor lett krenke arbeidsgiveres krav på vern av eiendom og virksomhet, og dessuten lede til et usunt konkurransemarked. Nærheten til de endelige skadevirkninger av korrupsjon er med andre ord påtakelig, selv hvor det ikke foreligger noen synbar motytelse fra posisjonsinnehaveren. Handlingen kan altså gjøre skade på rettsgoder man ønsker å beskytte gjennom korrupsjonsforbudet, enten begunstigelsen er tilsynelatende eller faktisk ensidig.

Ut fra disse betraktninger synes det hensiktsmessig, og kan hevdes nødvendig, ikke å oppstille motytelse som straffbarhetsvilkår.

Fraværet av motytelsesvilkår bør imidlertid vurderes i sammenheng med fraværet av krav om påvirkningsmotiv. Ved denne kombinasjonen har man fjernet konstituerende element i hva korrupsjon er etter allmenn oppfatning. Straffebudets objektive gjerningsbeskrivelse omfatter med dette å yte en fordel til en annen, uten å få eller ville få noe igjen. At en slik handling er kriminalisert, er ikke *nødvendig* for beskyttelsen av rettsgoder som korrupsjonsforbudet skal verne.

Som vist, er formålet med denne løsningen i hovedsak å gjøre straffebudet effektivt, ved at man unngår vanskelige bevisetema. Dette støter an mot straffeprosessretten: Når man fjerner vilkår fra den objektive gjerningsbeskrivelsen for å forenkle bevisoppgaven, risikerer man å

---

¹⁴⁶ Se dansk straffelov §§ 122 og 144 (offentlig sektor) og § 299 (privat sektor) og Brottbalken (SFS 1962:700) 10. kap. 5a § og 5b §.

uthule retten til å bli «[antatt] uskyldig inntil skyld er bevist etter loven» jf. EMK art. 6 nr. 2, og prinsippet om at det er påtalemyndigheten har bevisbyrden i straffesaker.¹⁴⁷

I EMDs dom 7. oktober 1988 *Salabiaku mot Frankrike* var spørsmålet om det var i strid med uskyldspresumpsjonen i EMK art. 6 nr. 2 at Salabiaku ble holdt ansvarlig for narkotikasmugling etter å ha passert tollkontrollen på Roissy flyplass, uvitende om at kofferten han hadde hentet (kofferten han egentlig skulle hente var feilsendt til Brussel) inneholdt cannabis. Etter fransk straffelovgivning opererte man med objektivt straffansvar for en slik handling. Domfellelsen var ikke i strid med art. 6 nr. 2.¹⁴⁸

En sammenlignbar sak ble behandlet av Høyesterett i Rt. 2005 s. 833. Høyesterett kom til at det objektive straffansvaret med hensyn til alder for seksuell omgang med noen under 14 år etter strl. § 195 var i strid med uskyldspresumpsjonen i EMK art. 6 nr. 2.

Dommene er eksempler på tilfeller hvor man har kriminalisert handlinger på en måte som gjør det svært enkelt for påtalemyndigheten å bevise at den tiltalte er skyldig. Da mister uskyldspresumpsjonen mye av sin effekt. Korrupsjonsforbudet bygger ikke på den samme teknikken med objektivt straffansvar, men det er visse likhetstrekk. Også gjennom den avskjæring av vilkår man har gjort i korrupsjonsforbudet, risikerer man på et visst stadium å uthule kravene som ligger i påtalemyndighetens bevisbyrde og uskyldspresumpsjonen, fordi man gjør det enkelt for påtalemyndigheten å bevise at den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffebudet er oppfylt.

Selv om den lovtekniske løsning som er valgt i korrupsjonsforbudet ikke er i strid med uskyldspresumpsjonen, er dette kildemateriale som gjør motstand mot straffebudets utforming. I sum tilsier dette at man kanskje har gått for langt ved å fjerne *både* krav om motytelse og påvirkningsmotiv. Dersom det ble innført et krav om påvirkningsmotiv på den aktive bestikkerens side, ville det være mer akseptabelt å unnlate krav om motytelse.

---

¹⁴⁷ Johs. Andenæs, *Norsk straffeprosess*, 4. utgave, Oslo 2010 s. 160.

¹⁴⁸ Avsnitt 30.

10.4 Kriminaliserer norsk lovgivning for ‘tidlige’ handlinger?

Sorterer man handlingsalternativene i strl. § 387 bokstav a og b, kan man se at straffebudet beskriver ulike ledd i prosessen frem mot det endelige kjøp og salg av en beslutning: Det første leddet består i at en utilbørlig fordel kreves (jf. bokstav a) eller tilbys (jf. bokstav b). Deretter kan fordelen gis (jf. bokstav b), eller tilbudet aksepteres (jf. bokstav a). Det siste leddet i handlingsrekken består i at den bestukne mottar fordelen (jf. bokstav a). Dagligtalens korrupsjonsbegrep retter seg mot situasjoner hvor samtlige ledd i denne handlingsrekken er fullført – det vil si når den bestukne har mottatt fordelen, og korrupsjonshandelen sluttføres.

Sammenlignet med den allmenne oppfatning av hva korrupsjon er, er det derfor grunnlag for å påstå at norsk lovgivning kriminaliserer svært ‘tidlige’ handlinger. Vurderingen her skal ta for seg de første leddene av korrupsjonshandelen, altså handlingsalternativene «krever» og «tilbyr».

Til dette kommer at kriminaliseringen av forsøk, jf. strl. § 16, må tas i betraktning. Det innebærer at man kan straffes allerede ved *forsøket* på å fremsette et krav eller tilbud om bestikkelse. Som eksempel kan tenkes en gjerningsperson som skriver en e-post hvor det fremgår at vedkommende ønsker å tilby adressaten en sum penger (uten påvirkningsmotiv, jf. ovenfor), som av en eller annen grunn aldri når frem til mottakeren. Handlingen rammes som straffbart forsøk på korrupsjon etter strl. § 387 bokstav b, jf. § 16. Ut fra et rettsstatlig perspektiv er det uinteressant om det faktisk tas ut tiltale i en slik situasjon; handlingsfriheten er per definisjon innskrenket på denne måten.

Det fremgår ingen direkte begrunnelse i forarbeidene for hvorfor så tidlige handlinger er kriminalisert, men det kan ses som utslag av ønsket om et korrupsjonsforbud som «utgjør et effektivt middel i kampen mot korrupsjon». ¹⁴⁹ Fra tidspunktet noen fremsetter et krav eller tilbud om en ytelse (uavhengig av hvordan initiativet blir reagert mot), er imidlertid avstanden stor til de endelige skadevirkningene av korrupsjon. Fremdeles vil krav eller tilbud om utilbørlige fordeler kunne krenke arbeidsgiveres krav på vern av eiendom og virksomhet, og svekke tillitten til offentlige myndighetsorganer. Kriminaliseringen av slike handlinger kan derfor begrunnes i skadefølgeprinsippet.

---

¹⁴⁹ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 32.

Europarådskonvensjonen pålegger konvensjonspartene å ha midler for straffesanksjonering av «[the] offering» og «the request ... of any undue advantage».¹⁵⁰ Det tilsier at konvensjonens krav best etterleves med den nåværende formen for kriminalisering. Også i svensk og dansk strafferett opereres det med fullbyrdet forbrytelse for tilsvarende handlingsalternativer.¹⁵¹

Mot dette kan innvendes at det å kreve eller tilby noen en utilbørlig fordel vil kunne straffes som forsøk på korrupsjon etter strl. § 16. Selv dersom handlingsalternativene ble tatt ut av den objektive gjerningsbeskrivelsen i § 387, kan det derfor hevdes at norsk strafferett vil tilfredsstillende konvensjonens krav til kriminalisering.

Å kreve eller tilby fordeler ligger nært opp mot forsøkshandlinger slik de er beskrevet i strl. § 16. At slike handlinger rubriseres som fullbyrdede forbrytelser, innebærer at man også kriminaliserer handlinger som kan karakteriseres som *forsøk på forsøk*, og som ikke nødvendigvis skiller seg fra høyst lovlig og dagligdags adferd.¹⁵² For disse tilfellene er avstanden til skadefølgene av korrupsjon svært stor, og behøver i det hele tatt ikke inntreffe. Verken hensynet til saklig myndighetsutøvelse eller opprettholdelsen av et velfungerende marked gjør det nødvendig å straffe ufullbyrdede kravs- eller tilbudshandlinger.

Ved at fullbyrdet forbrytelse foreligger gjennom å kreve eller tilby fordeler, har man altså kriminalisert adferd som ligger så langt fra skadefølgen (sml. eksempelet med e-posten), at det ikke kan legitimeres i rettsgodebeskyttelse. Man vil da ofte komme i en situasjon hvor de objektive vilkårene for straff er oppfylt, men hvor begrunnelsen for å straffe svikter. Også kvalifikasjonskravet og prinsippet om at handlinger som i praksis ikke vil bli søkt avdekket, ikke bør kriminaliseres, tilsier at lovgiver her har gått lenger enn nødvendig. Et hovedformål ved kriminalisering er også å ivareta andres frihet¹⁵³, og handlinger som ikke griper inn i andres frihet, bør heller ikke være straffbelagt.

På bakgrunn av disse betraktningene, vil korrupsjonsforbudet etter min mening i større grad være forenlig med grunnleggende hensyn for kriminalisering, dersom fullbyrdet forbrytelse avgrenses mot å gi, akseptere eller motta en utilbørlig fordel. Man unngår da

---

¹⁵⁰ Jf. Artikkel 2 og 3 (offentlig sektor) og Artikkel 7 og 8 (privat sektor).

¹⁵¹ Jf. dansk straffelov §§ 122, 144 og 299 og Brottbalken 10 kap. 5a § og 5b §.

¹⁵² Thomas Frøberg, «Forsøksansvarets yttergrenser: Forsøk på forsøk og uaktsomt forsøk», *Tidsskrift for rettsvitenskap*, 2012 s. 49-90 (s. 61 og 63).

¹⁵³ Jf. FN's verdenserklæring om menneskerettigheter av 10. desember 1948 art. 29 (2), <http://www.fn.no/FN-informasjon/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>.

straffsanksjonering av handlinger som ikke kan forsvares i rettsgodebeskyttelse, samtidig som fullbyrdede kravs- og tilbudshandlinger vil kunne rammes som forsøk på korrupsjon.

11 Avslutning

Oppgaven har vist at det strafferettslige korrupsjonsbegrepet i norsk lovgivning gir et meget vidtrekkende straffansvar. Den omfattende kriminaliseringen gjør at det ofte vil være vanskelig å trekke grensen mellom lovlig relasjonsbygging og korrupsjon.

Lilleholt har formulert problemet med denne kriminaliseringsformen på en spissfindig måte:

«Det verkar som om lovforfattarane har sett alt inn på å lage heimlar som kan omfatte alt straffverdig; så får det heller våge seg om reglane raskar med mykje som ikkje skal straffast.»¹⁵⁴ Jeg vil avslutte med en tilslutning til hans appell i samme artikkel:

«Vi har vent oss til at det blir stilt strengare krav til straffeprosessen. No er det tid for å setje krav til innhaldet i straffeboda.»¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ Kåre Lilleholt, «Lov og straff», *Lov og Rett*, 2001 s. 1-2 (s. 2).

¹⁵⁵ *Ibid.*

Litteraturliste

Lover

Kongeriket Norges grunnlov (Grunnlova)	Lov 17. mai 1814
Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven av 1902)	Lov 22. mai 1902 nr. 10
Lov om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven)	Lov 4. mars 1983 nr. 3
Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK)	Lov 21. mai 1999 nr. 30, vedlegg 1 og 2
Lov om endringer i straffeloven mv. (straffebed mot korrupsjon)	Lov 4. juli 2003 nr. 79
Lov om straff (straffeloven 2005)	Lov 20. mai 2005 nr. 28

Utenlandske lover

Brottsbalken (svensk straffelov)	SFS 1962:700
Dansk straffelov	LBK nr. 1052 04/07/2016
UK Bribery Act	8. april 2010

Dommer

Rt. 1926 s. 581
Rt. 1991 s. 95
Rt. 1994 s. 102
Rt. 1995 s. 17
Rt. 2005 s. 833
Rt. 2008 s. 867
Rt. 2008 s. 1473

Rt. 2009 s. 130 (Fesil-saken)
Rt. 2009 s. 524
Rt. 2009 s. 1684
Rt. 2010 s. 1624
Rt. 2011 s. 1495 (Namsmann-saken)
Rt. 2014 s. 238
Rt. 2014 s. 786 (Ruter-saken)
Rt. 2015 s. 302 (NAV-saken)

Dommer fra Den europeiske menneskerettsdomstolen i Strasbourg

EMDs dom 11. november 1996 *Cantoni mot Frankrike*
EMDs dom 7. oktober 1988 *Salabiaku mot Frankrike*

Forarbeider og andre publikasjoner fra det offentlige

Dokument 8:67 L (2015-2016) Representantforslag om utvidet ansvar for selskapers ansvar for korrupsjonshandlinger, tilføyelse til straffeloven § 389
NOU 2002: 22 En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon
NOU 2003: 15 Fra bot til bedring – Et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem med mindre bruk av straff
Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)
Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)

Ot.prp. nr. 8 (2007-2008)	Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (skjerpende og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)
Ot.prp. nr. 22 (2008-2009)	Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)
Innst. O. nr. 105 (2002-2003)	Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)
Innst. O. nr. 72 (2004-2005)	Innstilling fra justiskomiteen om lov om straff (straffeloven)

Utenlandske og internasjonale kilder

FNs verdenserklæring om menneskerettigheter av 10. desember 1948, <http://www.fn.no/FN-informasjon/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter> (sist besøkt desember 2016).

OECD-konvensjonen mot bestikkelse av offentlige tjenestemenn i internasjonale forretningstransaksjoner av 21. november 1997, http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/ConvCombatBribery_ENG.pdf (sist besøkt desember 2016).

Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon av 27. januar 1999, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007f3f5> (sist besøkt desember 2016).

FNs konvensjon mot korrupsjon av 14. desember 2005, https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf (sist besøkt desember 2016).

Litteratur

Bøker

Andenæs, Johs., *Norsk straffeprosess*, samlet utgave ved Tor-Geir Myhrer, 4. utgave (Oslo 2010).

Andenæs, Johs., *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, samlet utgave ved Kjell V. Andorsen (Oslo 2013).

Greve, Vagn, Poul Dahl Jensen og Gorm Toftegaard Nielsen, *Kommenteret straffelov – Spæciel del*, 10. utgave (København 2012).

Grønning, Linda, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff – En systematisk framstilling av norsk strafferett*, foreløpig versjon av del I og II (Bergen 2015).

Matningsdal, Magnus, *Norsk spesiell strafferett*, 2. utgave (Oslo 2016).

Mæland, Henry John, *Norsk alminnelig strafferett* (Bergen 2012).

Søreide, Tina, *Korrupsjon: Mekanismer og mottiltak* (Bergen 2013).

Artikler

Frøberg, Thomas, «Forsøksansvarets yttergrenser: Forsøk på forsøk og uaktsomt forsøk», *Tidsskrift for rettsvitenskap*, 2012 s. 49-90.

Frøberg, Thomas, «Nyere praksis om det strafferettslige legalitetsprinsippet», *Jussens Venner*, 2015 s. 46-71.

Lilleholt, Kåre, «Lov og straff», *Lov og Rett*, 2001 s. 1-2.

Pedersen, Linn Helmich, «Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2015», *Transparency International Norge*, 2016.

Strandbakken, Asbjørn, «Grunnloven § 96», *Jussens Venner*, 2004 s. 166-215.

Internett og elektroniske dokumenter

Bergens Tidendes internettsider, <http://www.bt.no/nyheter/lokalt/Politiet-vil-tiltale-Trude-Drevland-875b.html> (sist besøkt september 2016).

Store Norske Leksikon sine internettsider, https://snl.no/rettslig_standard (sist besøkt desember 2016).

Transparency International sine internettsider, <http://www.transparency.org> (sist besøkt september 2016).

Transparency International Norges internettsider, <http://www.transparency.no> (sist besøkt september 2016).

Transparency International, «*Corruption Perception Index 2015*», 27. januar 2016, <http://www.transparency.org/cpi2015> (sist besøkt september 2016).

Transparency International, «*Transparency in Corporate Reporting: Assessing Emerging Market Multinationals*», 11. juli 2016, https://issuu.com/transparencyinternational/docs/2016_transparencyincorporatereporti?e=2496456/37122985 (sist besøkt september 2016).